

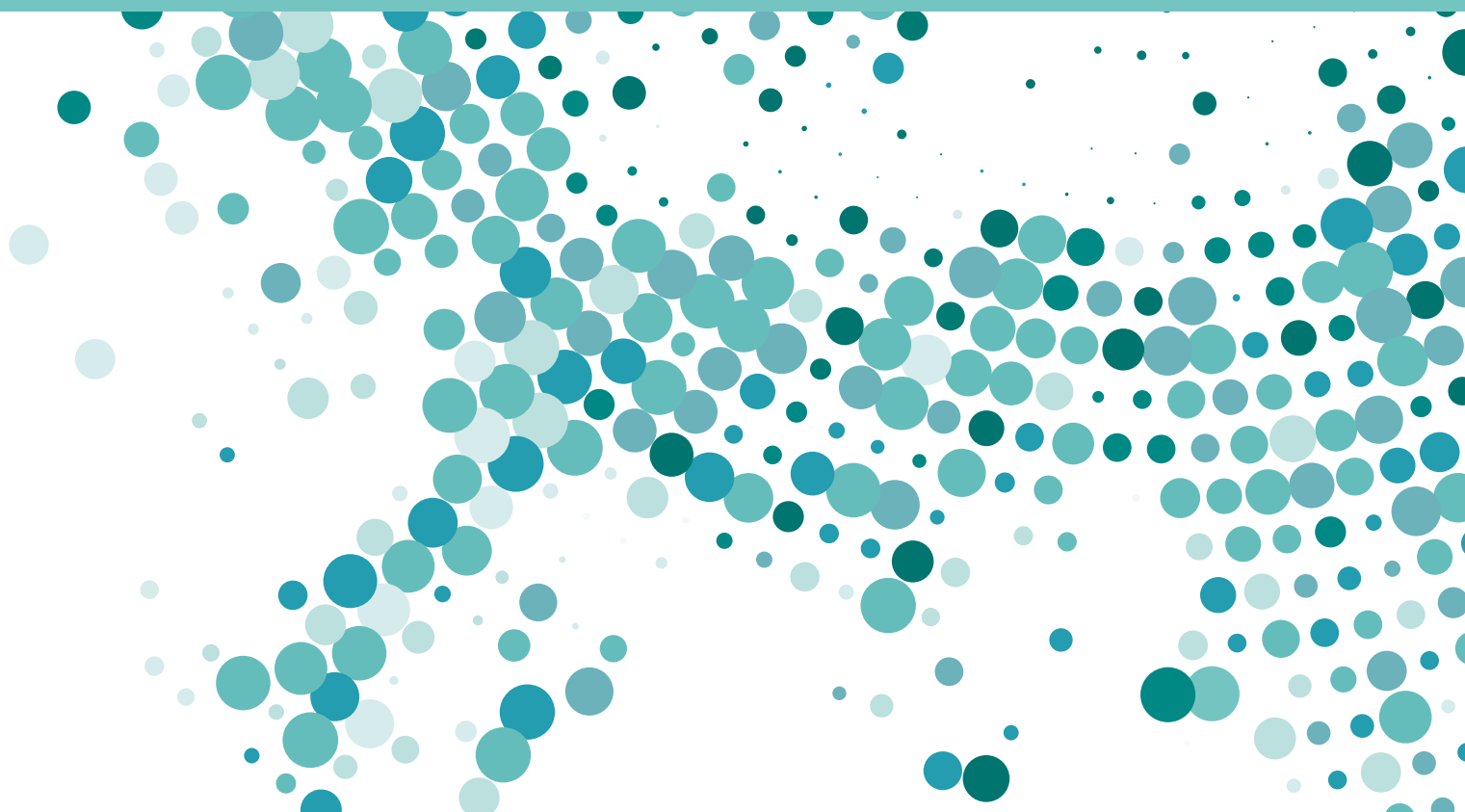

SISÄMINISTERIÖ
INRIKESMINISTERIET

Regeringens utlandsfinländarpolitiska program 2017–2021

INRIKESMINISTERIETS PUBLIKATION 11/2018

Migration

Inrikesministeriets publikation 11/2018

Regeringens utlandsfinländarpolitiska program 2017–2021

Inrikesministeriet

ISBN PDF: 978-952-324-219-7

Layout: Statsrådets förvaltningsenhet, publikationsverksamheten

Helsingfors 2018

Presentationsblad

Utgivare	Inrikesministeriet	Maj 2018	
Författare			
Publikationens titel	Regeringens utlandsfinländarpolitiska program 2017–2021		
Publikationsseriens namn och nummer	Inrikesministeriets publikation 11/2018		
Diarie-/ projektnummer	SMDno-2018-218	Tema	Migration
ISBN PDF	978-952-324-219-7	ISSN PDF	2341-8532
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-219-7		
Sidantal	51	Språk	svenska
Nyckelord	utlandsfinländare, internationalism, finländskhet, politikprogram		
Referat	Cirka 300 000 finska medborgare är bosatta utomlands. I april 2015 uppgick antalet röstberättigade utlandsfinländare till sammanlagt 242 096. Sannolikt har varje finländare en anhörig, släkting, vän eller bekant ute i världen. När man räknar enligt det är antalet utlandsfinländare över 1,6 miljoner. Regeringen har i sitt tredje utlandsfinländarpolitiska program sammanställt synpunkter, bedömningar och handlingsmodeller som ytterligare kan stärka interaktionen mellan utlandsfinländarna och Finland. Ur utlandsfinländarnas synvinkel är de mest centrala målen i programmet att utveckla Finlandsskolornas verksamhet och skolförhållandena i övrigt för finländska barn och unga som bor utomlands, att stödja utlandsfinländarnas föreningsverksamhet, att öka deras valdeltagande och att trygga verksamheten vid utlandsfinländarparlamentet. Utlandsfinländarna utgör en mångsidig resurs för Finland. De gör Finland känt ute i världen. Ett aktivt och fungerande nätverk av utlandsfinländare gagnar på många sätt Finlands näringsliv, kulturliv och politiska liv. Återflyttarna har med sig kunskaper och färdigheter som de förvärvat utomlands. En betydande del av invandrarna är återflyttare. I allmänhet uppkommer inga större problem med återflyttarnas delvis arbetsrelaterade invandring eller integration i Finland. Det utlandsfinländarpolitiska programmet stöder Finlands övergripande invandringsstrategi där huvudvikten ligger på invandring, sysselsättning och integration. Beredningen av det utlandsfinländarpolitiska programmet samordnades vid inrikesministeriet. Under programberedningen hördes fem andra ministerier (UKM, JM, SHM, ANM, UM), Finland-Samfundet och utlandsfinländarparlamentet. Programmets 17 politiska riktlinjer och alla åtgärder som följer av dem stärker och konkretiserar den utlandsfinländarpolitiska synvinkeln.		
Förläggare	Inrikesministeriet		
Distribution/ beställningar/	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Kuvailulehti

Julkaisija	Sisäministeriö	Toukokuu 2018	
Tekijät			
Julkaisun nimi	Hallituksen ulkosuomalaispoliittinen ohjelma vuosiksi 2017–2021		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Sisäministeriön julkaisu 11/2018		
Diaari/hankenumero	SMDno-2018-218	Teema	Maahanmuutto
ISBN PDF	978-952-324-219-7	ISSN PDF	2341-8532
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-219-7		
Sivumäärä	51	Kieli	ruotsi
Asiasanat	ulkosuomalaiset, kansainvälisyys, suomalaisuus, politiikkaohjelmat		
Tiivistelmä	Ulkomailla asuvia Suomen kansalaisia on noin 300 000. Heistä äänioikeutettuja oli huhtikuussa 2015 yhteensä 242 096 henkeä. Todennäköisesti jokaisella suomalaisella on maailmalla omainen, sukulainen, ystävä tai tuttava. Näin laskien ulkosuomalaisten määrä on yli 1,6 miljoonaa. Tähän kolmanteen hallituksen ulkosuomalaispoliittiseen ohjelmaan on koottu näkemyksiä, arvioita ja toimintamalleja, joiden avulla ulkosuomalaisten ja Suomen vuorovaikutusta voidaan edelleen vahvistaa. Ulkosuomalaisten näkökulmasta ohjelman kaikkein keskeisimmät tavoitteet ovat Suomi-koulujen toiminnan kehittäminen ja muut ulkomailla asuvien suomalaisten ja -nuorten kouluolot, ulkosuomalaisten järjestötoiminnan tukeminen, ulkosuomalaisten äänestysaktiivisuuden lisääminen ja ulkosuomalaisparlamentin toiminnan turvaaminen. Ulkosuomalaiset muodostavat moniulotteisen voimavaran Suomelle. He tekevät Suomea maailmalla tunnetuksi. Vireä ja toimiva ulkosuomalaisten verkosto hyödyttää monella tavalla Suomen elinkeino-, kulttuuri- ja poliittista elämää. Ulkosuomalaiset paluumuuttajat tuovat tullessaan ulkomailla oppimiaan tietoja ja taitoja. Merkittävä osa maahanmuuttajista on paluumuuttajia. Paluumuuttajien osin työperusteiseen maahanmuuttoon ja kotoutumiseen Suomeen ei yleensä liity suurempia ongelmia. Ulkosuomalaispoliittinen ohjelma tukee kokonaisvaltaista Suomen maahanmuuttostrategiaa, jonka pääpaino on maahanmuuton, työllisyyden ja kotouttamisen kysymyksissä. Ulkosuomalaispoliittisen ohjelman valmistelu on koordinoitu sisäministeriössä. Ohjelman valmistelussa on kuultu viittä muuta ministeriötä (OKM, OM, STM, TEM, UM), Suomi-Seuraa ja ulkosuomalaisparlamenttia. Ohjelman 17 politiikkalinjausta ja jokaista niitä seuraavat toimenpiteet vahvistavat ja konkretisoivat ulkosuomalaispoliittista näkökulmaa.		
Kustantaja	Sisäministeriö		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of the Interior	May 2018	
Authors			
Title of publication	Government Policy Programme for Expatriate Finns for 2017–2021		
Series and publication number	Ministry of the Interior Publications 11/2018		
Register number	SMDno-2018-218	Subject	Migration
ISBN PDF	978-952-324-219-7	ISSN (PDF)	2341-8532
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-219-7		
Pages	51	Language	Swedish
Keywords	expatriate Finns, internationality, Finnishness, policy programmes		
Abstract Expatriate Finnish citizens number roughly 300,000. In April 2015, 242,096 of them were entitled to vote. It is likely that every Finn has a family member, friend or acquaintance living abroad. By this calculation, the number of expatriate Finns exceeds 1.6 million. This third Government policy programme for expatriate Finns presents fresh perspectives on the relationship between expatriate Finns and their country of origin, together with models for how that relationship might be further strengthened in the future. From the expatriate Finns' perspective, the main objectives of the programme are developing the Finnish Schools and other school conditions of expatriate Finnish children and young persons, providing support for organisational activities arranged by expatriate Finns, encouraging voter turnout among expatriate Finns, and safeguarding the operations of the Finnish Expatriate Parliament. Expatriate Finns provide a multi-dimensional resource for Finland. They raise awareness of Finland abroad. The active and effective network of expatriate Finns nourishes Finland's commercial, cultural and political life. Those who return home bring back knowledge and skills they learnt abroad. Returning migrants account for a considerable share of total immigration into Finland. The immigration, partly labour-based, and integration of returning migrants does not usually involve major problems. The policy programme for expatriate Finns supports Finland's overall immigration strategy, in which the emphasis is on immigration, employment and integration. The preparation of the policy programme was coordinated by the Ministry of Interior. Five other ministries (Ministry of Education and Culture, Ministry of Justice, Ministry of Social Affairs and Health, Ministry of Economic Affairs and Employment and Ministry for Foreign Affairs), as well as the Finland Society and the Finnish Expatriate Parliament, were consulted in the preparation of the programme. The 17 policy lines in the programme and the measures allocated to each policy line reinforce Finnish expatriation policy and make it more concrete.			
Publisher	Ministry of the Interior		
Distributed by/ Publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Innehåll

1	Inledning	9
1.1	Programmets betydelse och behovet av ett program.....	10
2	Bakgrund	12
2.1	Utlandsfinländskheten förändras.....	12
2.2	Utvecklingen av utlandsfinländarpolitiken.....	14
3	Riktlinjer och åtgärder	17
3.1	Den finländska identiteten bevaras	17
3.1.1	Finlandsskolornas verksamhet utvecklas	17
3.1.2	Den grundläggande utbildningen för tillfälligt utomlands bosatta barn stöds	19
3.1.3	Uppföljningen av skolförhållandena för utlandsfinländare och möjligheterna att påverka dem.....	21
3.1.4	Ansökan till Europaskolor och utvidgning av den europeiska undervisningen	23
3.1.5	Studier i finska språket och kulturen vid utländska universitet.....	25
3.1.6	Skolgång, studier och praktik i Finland främjas	26
3.1.7	Utlandsfinländsk föreningsverksamhet stöds	28
3.1.8	Information och informationsförmedling till utlandsfinländarna	30
3.1.9	Församlingsarbetet bland utlandsfinländarna	33
3.2	Utlandsfinländarnas rättsliga ställning förbättras.....	36
3.2.1	Återtagande och bevarande av finskt medborgarskap uppmuntras.....	36
3.2.2	Ansökan om pass och identitetskort underlättas.....	38
3.2.3	Valdeltagandet bland utlandsfinländarna höjs.....	40
3.2.4	Utlandsfinländarparlamentets verksamhet tryggas	41
3.3	Utlandsfinländarnas sociala trygghet samt hälso- och sjukvård stöds.....	42
3.4	Utlandsfinländarna – en resurs för näringslivet.....	45
3.5	Utlandsfinländarnas förutsättningar för att återflytta stöds.....	47
3.6	Forskningen i finländsk migration och utlandsfinländskhet stöds.....	49
4	Genomförande, aktörer, ekonomiska konsekvenser och uppföljning	50

1 Inledning

Finland har med tanke på invånarantalet under olika skeden av sin historia varit ett betydande utflyttningsland. Sannolikt har varje finländare en anhörig, släkting, vän eller bekant ute i världen. Antalet utlandsfinländare är över 1,6 miljoner. Siffran grundar sig på den tillgängliga landsvisa officiella folkräkningsstatistiken 2010–2014 i ett urval av 29 länder. Statistiken är inte jämförbar eftersom man i vissa länder kan uppge sin nationella bakgrund som finländsk, medan man i andra länder endast inkluderas om man är född i Finland eller finsk medborgare. Antalet utlandsfinländare är alltså ännu större.

Av utlandsfinländarna är cirka 300 000 finska medborgare. I april 2015 uppgick antalet röstberättigade utlandsfinländare till sammanlagt 242 096. Antalet röstberättigade utlandsfinländare kan jämföras med Mellersta Finlands valkrets som får in tio riksdagsledamöter i riksdagen.

En stor del av utlandsfinländarna har gift sig utomlands, vilket vidgar begreppet utlandsfinländare och bidrar till en bredare och mångsidigare kontaktyta mellan utlandsfinländarna och Finland. Till utlandsfinländarna hör också ett ansevärt antal sverigefinländare och deras ättlingar. Bakom det ständigt växande antalet utlandsfinländare ligger vid sidan av traditionell migration även arbets-, studie- eller praktikrelaterad migration, som fortsatt öka särskilt under de två senaste decennierna, samt den säsongsbetonade kortvarigare migrationen bland pensionärer. Allt färre flyttar utomlands permanent. Samtidigt ökar också finländarnas mobilitet i vardagen.

Enligt internationella avtal om migration hör möjligheten att bevara ursprungslandets kulturdrag och kulturella identitet till utvandrarnas rättigheter, och mottagarlandet ska tillåta detta. Det ligger i allmänhet i den mottagande statens intresse att kulturdragen bevaras, eftersom det oftast inte försvårar, utan stöder integrationen i det nya bostättningslandet. Dessutom har förståelsen och uppskattningen av livet "mellan" flera kulturer och av den kulturella mångfalden ökat. En stark kulturell identitet utgör för utlandsfinländaren själv ett stöd för aktivt deltagande i det nya bostättningslandets olika funktioner och kan också bidra till att göra Finland bättre känt. Ofta ligger det också i ursprungslandets intresse att

bevara kulturdragen. Utlandsfinländarnas kontakter till Finland kan främja välfärden, samhörigheten, det gemensamma agerandet – och internationaliseringen.

Familjernas mobilitet återspeglas i att antalet barn och unga bland utlandsfinländarna ökar, vilket framgår till exempel av att antalet Finlandsskolor som omfattas av statsunderstöd från ett läsår till nästa och deras storlek ökar. Alla ansöker inte om statsunderstöd. Läsåret 2015–2016 betalades dock statsunderstöd till totalt 136 skolor i 37 länder, vilket omfattade 4 238 elever varav 4 183 i Finlandsskolor och 55 i svenska utlandsskolor. Finland-Samfundet rf har i redan 90 år fungerat som en länk mellan utlandsfinländarna och Finland. Samfundet är också sekretariat för utlandsfinländarparlamentet. Utlandsfinländarparlamentet sammanställer med 2–3 års mellanrum utlandsfinländarnas förslag och önskemål till statsmakten i Finland. I slutet av 2015 hade 512 sammanslutningar för utlandsfinländare i 38 länder gått med i utlandsfinländarparlamentets verksamhet.

I den föränderliga omvärlden framhävs vikten av att känna till de olika utlandsfinländargruppernas behov och använda resurserna mer ändamålsenligt. Enligt Statistikcentralen flyttade 31 510 personer till Finland 2014, vilket var 430 personer färre än året innan. Totalt 15 490 personer flyttade utomlands från Finland, vilket var 1 590 personer fler än året innan. Nettoimmigrationen under 2014 uppgick till 16 020 personer, vilket var 2 030 färre än året innan. Utlänningarnas nettoimmigration minskade något och uppgick till 1 480 personer. År 2014 var 25 procent av invandrarna och cirka 65 procent av utvandrarna finska medborgare. Bland migranterna fanns också utlandsfinländare som inte var finska medborgare. Av de utlandsfinländare som flyttade till Finland kom 75 procent från ett EU-land, och av utvandrarna bosatte sig nästan 70 procent inom EU. I dagens samhälle med snabbt tempo behövs också snabb tillgång till exakt information om migrationen. EU-medlemskapet, EU:s expansion, EU-domstolens beslut och Finlands överenskommelser om social trygghet och beskattning med olika länder medför en ständig ström av ändringar i tidigare praxis.

1.1 Programmets betydelse och behovet av ett program

Detta tredje program innehåller en sammanställning av ståndpunkter, bedömningar och verksamhetsmodeller som ytterligare kan stärka växelverkan mellan utlandsfinländarna och Finland.

Utlandsfinländarna utgör en mångsidig resurs för Finland. De gör Finland känt ute i världen. Ett aktivt och fungerande nätverk för utlandsfinländare gynnar Finlands näringsliv, kulturliv och politiska liv på många sätt. Återflyttarna har med sig kunskaper och färdigheter som de förvärvat utomlands. En betydande del av invandrarna är återflyttare. I allmän-

het uppkommer inga större problem med återflyttarnas delvis arbetsrelaterade invandring eller integration i Finland.

Det utlandsfinländarpolitiska programmet stärker kontinuiteten i utlandsfinländarpolitiken. Finlands migrationsstrategi, som publicerades 2013, fastställer de långsiktiga riktlinjerna för migrationspolitiken. Det utlandsfinländarpolitiska programmet stöder Finlands övergripande migrationsstrategi där huvudvikten ligger på frågor kring invandring, sysselsättning och integration. Beredningen av det utlandsfinländarpolitiska programmet samordnades vid inrikesministeriet. Under programberedningen hördes fem andra ministerier (UKM, JM, SHM, ANM, UM), Finland-Samfundet och utlandsfinländarparlamentet. Genomförandet av programmet och fördelningen av ansvaret mellan ministerierna samt de finansiella kostnaderna behandlas i avsnitt 4.

De föreslagna politiska riktlinjerna i programmet och alla åtgärder som följer av dem stärker och konkretiserar den utlandsfinländarpolitiska synvinkeln.

Med tanke på programmets innehåll är det viktigt att det uppdaterade programmet presenterar behoven och målen på ett balanserat och realistiskt sätt, och att de ansvariga ministerierna fortsätter genomföra det tidigare programmet (2012–2016) från en regeringsperiod till nästa. En stor del av programpunkterna har inga nya, separata budgetkonsekvenser.

Ur utlandsfinländarnas perspektiv är de allra viktigaste målen att

- utveckla Finlandsskolornas verksamhet (3.1.1.) och skolförhållandena i övrigt för finländska barn och unga som bor utomlands (3.1.2.–3.1.3.),
- stödja utlandsfinländarnas föreningsverksamhet (3.1.7.),
- öka utlandsfinländarnas valdeltagande (3.2.3.) och
- trygga verksamheten vid utlandsfinländarparlamentet (3.2.4.).

2 Bakgrund

2.1 Utlandsfinländskheten förändras

Den första flyttningsrörelsen från Finland under 1500- och 1600-talen gick till mellersta och norra Sverige – sverigefinländarna talade finska eller Tornedalens meänkieli som modersmål – samt till Norge, Nordamerika och de områden i Ryssland som hade ockuperats av Sverige (Ingermanland). Utlandsfinländskheten lever i viss mån kvar än i dag efter dessa migrationsrörelser. Utlandsfinländskhet är också en följd av gränsförskjutningar. I huvudsak är utlandsfinländskhet ändå en följd av senare migration, bland annat:

- utvandringen till USA och Kanada som började i slutet av 1800-talet,
- utvandringen till Australien som började på 1920-talet,
- utvandringen till S:t Petersburg och Ingermanland (även Estlands område) som fortsatte ända fram till ryska revolutionen,
- finländarnas och kanada- och amerikafinländarnas utvandring på 1920- och 1930-talet till Sovjetunionen,
- utvandringen till Sverige och andra europeiska länder som började efter andra världskriget och
- den ökade mobiliteten inom EU sedan Finland blev medlem 1.1.1995.

De faktorer som låg bakom utvandringen var dels ekonomiska, dels politiska. Med begreppet utlandsfinländare avses infödda finska medborgare som har flyttat från Finland och är bosatta utomlands samt deras ättlingar, oavsett om ättlingarna är finska medborgare eller födda i Finland. Personerna måste dock själva räkna sig som finländare (finländsk identitet). Alltsedan 1970-talet har Finland tagit emot invandrare som senare beviljats finskt medborgarskap, och deras barn har fått finskt medborgarskap vid födseln. De utvidgar både finländskheten och utlandsfinländskheten som begrepp. Deras migration till sina rötter lyfter fram nya möjligheter och utmaningar i utlandsfinländarpolitiken.

Migrationen har ändrat karaktär under 2000-talet. Den traditionella, mer permanenta utvandringen omfattar numera närmast personer som gift sig utomlands. Det är en relativt vanlig orsak att flytta utomlands. Utvandring är i dag till stor del avsedd att vara temporär. Ofta utvandrar man som utskickad i arbetet eller för att studera, avlägga praktik, förbättra sina språkkunskaper, utveckla sin karriär eller söka nya livserfarenheter. Dagens utvandrare är i genomsnitt bättre utbildade än tidigare. Pensionärerna är det 21:a århundradets nya utvandrare. Pensionärerna i Finland är alltjämt intresserade av att flytta utomlands och det är som tidigare framför allt EU-länderna i Medelhavsregionen som lockar dem. Portugal, Spanien och Frankrike är favoritländer för både dem som flyttar permanent och dem som flyttar säsongsvis. De seniorer som flyttar utomlands säsongsvis bosätter sig också i Alanya i Turkiet samt Hua Hin och Pattaya i Thailand. Även Florida, och framför allt Lake Worth-området, fortsätter locka många säsongsvandrande. Därtill har Estland och de övriga nordiska länderna ökat sin popularitet bland seniorerna.

Samtidigt som antalet pensionärer som säsongsvis bor utomlands ökar fortsätter den traditionella återflyttningen till Finland i viss mån. I och med att de stora årskullarna åldras kommer återflyttarna i synnerhet från Mellaneuropa, särskilt Tyskland och Storbritannien. En del pensionerade återflyttare kommer från Sverige, Australien, USA och Kanada. Antalet återflyttare som tillbringat sina pensionärsdagar i Spanien har ökat. Finländarna flyttar också från Spanien till andra EU-länder, särskilt Portugal.

Några exakta siffror på utomlands bosatta finska medborgare finns inte att tillgå. Enligt justitieministeriets webbplats Vaalit.fi var sammanlagt 242 096 personer röstberättigade i det nationella valet i april 2015 (källa: Befolkningsregistercentralens rösträttsregister). Siffran inkluderar inte personer under 18 år och inte heller utlandsfinländare som inte har eller som inte på nytt ansökt om medborgarskap men som uppgett finländskhet som sin nationella bakgrund i folkräkningen i sina bosättningsländer. Enligt Migrationsinstitutets uppskattning är antalet utomlands bosatta personer som är utlandsfinländare i första generationen och födda i Finland cirka 300 000 och antalet utlandsfinländare i första och andra generationen sammanlagt cirka 600 000.

Det finns över 1,6 miljoner utlandsfinländare. Av dem bor 711 000 i Sverige (2013: folkräkning 1–3 generationen), 650 000 i USA (2011: Census, folkräkning, nationell bakgrund), 136 200 i Kanada (2011: Census, folkräkning, nationell bakgrund), 22 400 i Australien (2011: Census, folkräkning, nationell bakgrund), 20 000 i Ryssland (2011: Census, folkräkning, huvudsakligen ingermanländare), 14 000 i Storbritannien (2014: finskt medborgarskap), 13 000 i Tyskland (2014: finskt medborgarskap), 12 600 i Spanien (2014: mantalskrivna, dessutom vinterturister), 7 600 i Estland (2014: Estlands statistikcentral, därtill cirka 6 500 ingermanländare), 6 600 i Norge (2010: Eurostat, födda i Finland), 4 000 i Danmark (2010: Eurostat, födda i Finland), 4 000 i Schweiz (2010: Eurostat, födda i Finland) och så

vidare. Det är tillförlitliga siffror eftersom de grundar sig på officiell statistik. Men det finns fler utlandsfinländare.

Den gemensamma nämnaren för dagens utlandsfinländare är närmast att de är medvetna om sin finländska bakgrund och sina finländska rötter och strävar efter att bevara sin finländska identitet, och att de har behov av att upprätthålla kontakterna med Finland oavsett bosättningsland, generation eller politisk åskådning.

2.2 Utvecklingen av utlandsfinländarpolitiken

Den omfattande emigration från Finland till Amerika som började i slutet av 1800-talet väckte det allmännas intresse för migrationsfrågor. På förslag av lantdagen lät senaten göra en utredning om migration och strävade efter att få till stånd en migrationslag, som emellertid inte förverkligades. Emigrationens omfattning och de sociala och individuella missförhållandena i samband med den väckte uppmärksamhet. Den allmänna inställningen till migration var negativ. Verksamheten bland utlandsfinländarna var närmast beroende av evangelisk-lutherska kyrkan och Finska sjömansmissionsällskapet.

Beredningen av en migrationslag fortsatte efter att Finland blivit självständigt. Syftet var att avhjälpa missförhållanden i samband med flyttningen, kompensera det utflyttningsöverskott som migrationen gav upphov till samt främja emigranternas återflyttning. Beredningen ledde dock inte till att någon lag stiftades.

Utlandsfinländarpolitiken fick sin början i och med att det efter sekelskiftet inrättades en avdelning för utlandsfinländare i Suomalaisuuden liitto (Finskhetsförbundet), som 1927 gav upphov till Finland-Samfundet rf, samt att företrädare för statsmakten togs med i samfundets styrelse. I det sammanhanget erkände man i praktiken att det också låg i statsmaktens intresse att utlandsfinländarna upprätthöll kontakter med Finland och att de var villiga att upprätthålla språket och sin finländska identitet.

Den omfattande utvandringen till Sverige som inleddes i slutet av 1950-talet innebar en ny dimension i diskussionen om utlandsfinländskheten. Den finländska befolkning som etablerat sig permanent i Sverige har i frågor som gäller sverigefinländarnas ställning och situation förutsatt aktiva åtgärder också av Finlands regering, dels bilateralt med Sveriges regering, dels inom ramen för det allmänna nordiska samarbetet. Sverigefinländarna har som ett resultat av aktiv verksamhet inom sina egna organisationer uppnått en ställning som nationell minoritet, vilket också innebär att finska språket och den finländska kulturen skyddas. Detta är en unik prestation i utlandsfinländarnas historia. Sveriges riksdag erkände år 2000 sverigefinländarna som en nationell minoritet och finskan, samiskan och

Tornedalens meänkieli som nationella minoritetsspråk. Rättigheterna stärktes genom lag i hela landet år 2010 och särskilt inom förvaltningsområdena för finska. Finlandssvenskar bosatta i Sverige utgör minst cirka 1/5 eller mer av alla sverigefinländare, men omfattas inte av landets minoritetspolitik.

Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland har alltid haft en relativt stabil ställning bland finländska emigranter. Kyrkan sände till exempel emigrantpräster till Sverige redan från 1950 ända fram till övergången mellan 1980-talet och 1990-talet. I Sverige integrerades Ruotsin suomenkielisen seurakuntatyön keskus (RSSK) med svenska kyrkans centralförvaltning i början av 1990-talet. Kyrkan arbetar med utlandsfinländare i 38 länder. Av emigrantprästerna är de flesta anställda hos en lokal systerkyrka eller någon annan samarbetspartner. De finns i Asien (3), Afrika (8), Nordamerika (15), Australien (5) och Europa (165). Kyrkans turistpräster och turistkantorer tjänar i Spanien, på Kanarieöarna, i Grekland, på Cypern, i Estland, Thailand, Turkiet och Florida (USA). Typiska förrättningar i utlandsfinländarnas församlingar är mässor, andakter, vigslar och dop.

I många av betänkandena från den av statsrådet tillsatta delegationen för migrationsärenden, som var verksam 1970–1992, ingick förslag till åtgärder som gällde utlandsfinländarna och återflyttning. Av dessa har många också genomförts. I delegationens migrationspolitiska principbetänkande (1980) fastställdes också principerna för utlandsfinländarpolitiken. Dessa principer har styrt myndigheternas verksamhet i ärenden som rör utlandsfinländare. Delegationens (numera delegationen för etniska relationer) verksamhet har senare breddats och fokuserats på frågor kring invandring och etniska relationer.

På 1980-talet behandlade Svenska emigrationskommittén frågor som gällde finlandssvensk migration.

Som en "ny" grupp utlandsfinländare uppmärksammades i början av 1990-talet ingermanländarna, som var bosatta inom det forna Sovjetunionens område (och som på 1600-talet flyttat från Savolax och Karelska näset till Ingermanland, den nuvarande S:t Petersburgsregionen), och de personer som på 1920- och 1930-talet hade flyttat till Sovjetunionen, samt deras ättlingar. Dessa grupper hade under flera decennier inga möjligheter att upprätthålla kontakter med Finland. Inte heller kunde finska staten hålla kontakt med dem. Över 63 000 personer i Sovjetunionen fick rätt att återflytta. Efter återflyttningen registrerade många ingermanländare finska som sitt modersmål och syns därför inte i statistiken. De är den största invandrargruppen i Finland. Uppskattningsvis kom 30–35 000 återflyttare och deras familjer till Finland från Ryssland och Estland under 25 års tid. Återflyttningssystemet upphörde stegvis så att man skulle söka uppehållstillstånd som återflyttare senast 1.7.2016.

När utlandsfinländarparlamentet inrättades 1997 vändes ett nytt blad i utlandsfinländarpolitiken. Utlandsfinländarna ute i världen kan få en direkt dialog med statsmakten i Finland genom de resolutioner som antas av parlamentet och via parlamentets presidium. Parlamentet samlas med 2–3 års mellanrum och utlandsfinländarna kan föra fram problem och behov samt lämna förslag till åtgärder i anslutning till dem. Parlamentets resolutioner överlämnas till Finlands statsminister för att sändas på remiss till statsrådet. I parlamentet har de sammanslutningar som ratificerat parlamentets stadgar tillgång till en parlamentariskt organiserad och partipolitiskt obunden samarbetskanal. I slutet av 2015 involverade verksamheten 512 utlandsfinländska sammanslutningar i 38 länder. Parlamentets presidium består av åtta vice talmän som valts på olika håll i världen och fastställts av plenum. Presidiet leds av en talman, och den posten innehas av ordföranden för Finland-Samfundet rf:s direktion. Utlandsfinländarparlamentet finansieras av Finland-Samfundet som är dess permanenta sekretariat. År 2015 antog parlamentet i syfte att trygga, klargöra och effektivisera verksamheten en resolution som siktar mot att etablera parlamentets ställning genom lagstiftning. Parlamentet erbjuder tjänster i form av förvaltningsmyndighetsarbete och verksamhet som syftar till att stärka den nationella identiteten. Arbetet bland utlandsfinländarna ökar deras likabehandling, tillgodoseendet av deras rättigheter och deras tillgång till tjänster.

Det första utlandsfinländarpolitiska programmet utarbetades så sent som 2006. Programmet kompletterade det invandrapolitiska program som statsminister Matti Vanhanens regering vid samma tid hade gjort upp och som sträckte sig till 2011. Följande utlandsfinländarpolitiska program omfattade åren 2012–2016. Detta program har gjorts upp för åren 2017–2021.

3 Riktlinjer och åtgärder

De riktlinjer och åtgärder som presenteras nedan utgör regeringens utlandsfinländarpolitiska program 2017–2021. De ansvariga aktörerna anges i samband med riktlinjerna och de relaterade åtgärderna. Genomförandet av programmet, programaktörerna och de ekonomiska konsekvenserna av programmet behandlas i avsnitt 4.

3.1 Den finländska identiteten bevaras

3.1.1 Finlandsskolornas verksamhet utvecklas

Finlandsskolorna har under de senaste decennierna varit utlandsfinländarnas mest resultatrika strävan inom området för bildning. Skolornas syfte är att stödja barnen att lära sig finska och svenska och att inhämta kunskaper om den finländska kulturen samt att upprätthålla språkkunskaperna. Undervisningen är kompletterande, dvs. den ges vid sidan av den egentliga skolundervisningen. Den är statsunderstödd och avsedd för barn vars ena eller båda föräldrar är finländare till ursprunget. Studiegrupperna bestämmer själva om sina målsättningar. Målet kan vara tillräckliga språkkunskaper för att hålla kontakt med släkten, men ofta siktar man på en framgångsrik övergång till studier eller arbetslivet i Finland och, som ett led i denna strävan, att kunna avlägga ett officiellt språkprov i Finland. Finlandsskolorna ger möjligheter till mångsidiga sociala nätverk.

De finns cirka 150 Finlandsskolor på olika håll i världen, sammanlagt i över 45 länder. Läsåret 2015–2016 betalades statsunderstöd till totalt 136 Finlandsskolor i 37 länder. I dem studerar 4 238 elever i åldern 3–18 år. Av eleverna går 4 138 i Finlandsskolor och 55 i svenska utlandsskolor. Det genomsnittliga understödet läsåret 2016–2017 var 112 euro/elev/läsår. Antalet skolor ökar långsamt. Elevantalet i de statistikförda Finlandsskolorna, dvs. de som får statsunderstöd, ökade år 2015 exceptionellt mycket, med 258 elever. Vissa skolor har visat intresse för att inrätta nybörjarundervisningsgrupper för under 3-åringar, eftersom de första åren är avgörande för språkutvecklingen och Finlandsskolornas hjälp till familjerna och stöd för barnens identitetsbyggande är betydande.

Finlandsskolorna understöds årligen genom statsunderstöd. Understödsanslaget ingår i undervisnings- och kulturministeriets budget under momentet Statsunderstöd till organisationer. Av detta anslag anvisar ministeriet i sin detaljerade kontoindelning ett belopp som Utbildningsstyrelsen riktar till att stödja Finlandsskolornas och hemgrundskolornas verksamhet och till Suomi-koulujen tuki ry. Under samma moment finns ett flertal andra understödstagare, till exempel organisationer som sköter samarbetet mellan hem och skola. År 2009 överläts utdelningen av Finlandsskolornas statsunderstöd till Finland-Samfundet rf. Utbildningsstyrelsen ansvarar fortfarande för uppföljningen av statsunderstödsprocessen. Genom statsunderstödet stöds utöver Finlandsskolornas omkostnader även utbildningssektorns seminarier och utbildningsdagar för Finlandsskolornas lärare. De viktigaste av dessa är de fortbildningsdagar som årligen arrangeras vid Utbildningsstyrelsen och som i snitt har 80 deltagare från olika delar av världen. Statsunderstöden till Finlandsskolorna har minskat på grund av trycket på att anpassa statsfinanserna. Det här står i konflikt med ökningen av antalet utlandsfinländare i alla åldrar, inklusive barn under 3 år. Inga undersökningar har gjorts om variationerna i elevköerna. Tills vidare har på grund av bristen på medel inga separata grupper inrättats för barn som behöver påbyggnadsundervisning. Trots variation från år till år har Finlandsskolorna vuxit och de kan betraktas som en synnerligen etablerad del av utbildningstjänsterna för utlandsfinländare. Verksamheten vilar dock på en sårbar grund eftersom det inte varit möjligt att etablera det finansiella understödet från staten.

Med stöd av finansiering från Utbildningsstyrelsen sammanställdes för Finlandsskolorna 2011 ett hjälpmedel, Kielipuntari. Hjälpmedlet består av uppgifter som lärarna kan använda för att utreda och bedöma nivån på elevernas språkkunskaper.

Allt fler skolor styrs av en läroplan som utarbetats separat för ett land eller en skola. År 2012 inledde Utbildningsstyrelsen ett projekt där Suomi-koulujen tuki ry, Finland-Samfundet och Finlandsskolorna gavs uppdraget att i samarbete ta fram en rekommendation till gemensam läroplan för Finlandsskolorna. Utbildningsstyrelsens nya rekommendation *Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuositus 2015*, den första i sitt slag under Finlandsskolornas över 40-åriga historia, togs i bruk 1.8.2015. Läroplansrekommendationen stöder uppställningen och utvärderingen av mål och uppmuntrar till att utarbeta skolspecifika läroplaner.

Den avancerande informationstekniken och särskilt internet har öppnat för nya möjligheter att utveckla verksamheten också vid Finlandsskolorna. Ett viktigt utvecklingssteg var stödföreningen Suomi-koulujen tuki ry, som bildades 2006. Föreningen stöder skolorna pedagogiskt och administrativt i form av utbildning, guider och internetportaler (www.suomikoulut.fi).

1. RIKTLINJER:

- * Tillräcklig finansiering för Finlandsskolorna säkerställs och den aktiva utvecklingen av dem fortsätter.
- * Möjligheten att starta statsunderstödd språkundervisning för under 3-åringar utreds.
- * Barnens behov av nybörjar- och påbyggnadsundervisning på den grundläggande språkkunskapsnivån beaktas.

Åtgärder:

- * Finansieringen av Finlandsskolorna genomförs inom ramen för anslaget i statsbudgeten.
- * Gruppstorlekskravet för Finlandsskolornas statsunderstöd minskas från sex till fyra elever inom ramen för anslaget i statsbudgeten.
- * Finland-Samfundet rf fortsätter under Utbildningsstyrelsens tillsyn att stödja Finlandsskolorna ekonomiskt inom de ramar som fastställts i statsbudgeten. Utbildningsdagar arrangeras för Finlandsskolornas lärare med hjälp av statsunderstöd.
- * Stödföreningen Suomi-koulujen tuki ry:s verksamhet stöds.
- * Samarbetet mellan organisationer som arbetar för utbildningen av utlandsfinländska barn stärks.
- * Nya it-möjligheter utnyttjas för att stödja Finlandsskolornas administrativa och pedagogiska kompetens.

Aktörer: UKM, Utbildningsstyrelsen

3.1.2 Den grundläggande utbildningen för tillfälligt utomlands bosatta barn stöds

Det ökade antalet finländska familjer som tillfälligt bor utomlands har ökat behovet av att se till att det ordnas utbildning utomlands som motsvarar den finländska grundskolan. Lagen om utomlands verksam privat skola som motsvarar grundskolan (379/1981) och den förordning som utfärdades med stöd av den trädde i kraft 1981. Enligt lagen beviljas dessa s.k. utlandsskolor statsunderstöd till fullt belopp. Lagen om grundläggande utbildning, som trädde i kraft år 1999, omfattar också finländska grundskolor som är verksamma utomlands. De utomlands verksamma finländska grundskolorna är privata skolor som motsvarar grundskolan och vars huvudmän är understödsföreningar, och undervisningen i dessa skolor sker i enlighet med finländska läroplaner. År 2016 var sammantaget sex utlandsskolor verksamma i Bryssel i Belgien, Fuengirola på den spanska Solkusten (även gymnasium), Moskva och S:t Petersburg i Ryssland samt Tallinn och Tartu i Estland. Antalet elever i grundskolan är cirka 350. För skolornas personal har Utbildningsstyrelsen fram till år 2012 årligen ordnat fortbildningsdagar. År 2013–2014 genomförde utbildnings- och utvecklingscentret Palmenia vid Helsingfors universitet med stöd av undervisningsväsendets anslag för personalutbildning ett projekt kring läroplansarbetet vid de utomlands verksamma finländska grundskolorna.

I motiveringen till regeringens proposition om lagen om utomlands verksam privat skola som motsvarar grundskolan konstateras om utlandsskolor att det ibland kan vara svårt att avgöra hur tillfälligt boendet är. Lagen utgår från tanken att så länge barnet, den unga eller den vuxna inte blivit invandrare är vistelsen tillfällig. I och med samhällets utveckling har tur och retur-migration blivit ett fenomen jämsides med den vanliga migrationen. Undervisnings- och kulturministeriet började år 2014 definiera tillfälligheten enligt 5 § i lagen om hemkommun. Den föreskriver att hemkommunen bestäms enligt uppgifterna i befolkningsregistret. Därmed tolkas en utlandsvistelse som varar i över ett år som permanent. Den gällande tolkningen har lett till att barn som tillfälligt bor utomlands åter registrerats i Finland medan deras föräldrar bor utomlands. Det elevspecifika stödet för skolorna grundar sig på utlandsvistelsens tillfälliga karaktär. Dessutom kräver värdlandets lagstiftning i vissa fall att även en något längre vistelse i landet registreras i det lokala befolkningsregistret, varvid anteckningen om att utlandsvistelsen är tillfällig stryks ur Finlands befolkningsregister.

Finska musikinstitutet i S:t Petersburg tillhandahåller grundläggande konstundervisning enligt en läroplan som utarbetats enligt Utbildningsstyrelsens läroplansgrunder för grundläggande konstundervisning (lag 633/1998, förordning 813/1998). Eftersom 3 § (tillstånd att ordna utbildning) i lagen om grundläggande konstundervisning inte tar upp möjligheten att bevilja tillstånd för undervisning utomlands räknas inte studier vid musikinstitutet som grundläggande konstundervisning och de finländska barn och unga som studerar där kan inte få avgångsbetyg från den grundläggande konstundervisningen. Eftersom finska musikinstitutet i S:t Petersburg saknar tillstånd att ordna en fördjupad lärokurs i grundläggande konstundervisning uppfyller det inte Finlands musikläroinrättnings förbunds FMF:s kriterier för medlemsantagning, utan är servicekund hos förbundet.

Finländska barn som är bosatta utomlands kan oavsett var de bor avlägga studier som hör till den grundläggande utbildningens lärokurs vid distansskolan Kulkuri som Folkupplysningssällskapet är huvudman för. Kulkuri grundades under namnet Kotiperuskoulu (Hemgrundskolan) 1975. I början ordnades korrespondensstudier, numera är skolan i huvudsak verksam på nätet. Kulkuri hade år 2012 cirka 450 elever i cirka 65 länder. Största delen av eleverna går vid sidan av Kulkuri även i en lokal eller internationell skola i sitt bosättningsland. För en del av eleverna är Kulkuri den enda möjligheten att ordna skolgången och de kan fullgöra hela den grundläggande utbildningens lärokurs eller delar av den genom en s.k. särskild examen. Utbildningsstyrelsen stöder med hjälp av statsunderstöd distansskolan Kulkuri och dess svenskspråkiga systerverksamhet som inleddes 2008. Understödet till Kulkuri har sedan år 2012 varit 165 000 euro/år. Den svenskspråkiga hemgrundskolan heter Nomadskolan och den är verksam inom ramen för det svenska undervisningsväsendet i Raseborg. Nomadskolans statsunderstöd har varit cirka 20 000–25 000 euro per år. Elevantalet ökar småningom och är cirka 30. Digitaliseringen spelar en betydande roll i utvecklandet av bägge hemgrundskolorna, och utvecklandet har kunnat understödjas även med relaterade statsunderstöd.

2. RIKTLINJER:

* Den grundläggande utbildningen för barn som är tillfälligt bosatta utomlands stöds.

Åtgärder:

* Utbildningsstyrelsen stöder kompetensutvecklingen för undervisningsväsendets personal vid utlandsskolorna samt elektroniska distansundervisningsprojekt riktade till målgruppen.

* Den finsk- och svenskspråkiga hemgrundskolan stöds fortsättningsvis inom de ramar som fastställts i statsbudgeten.

Aktörer: UKM, Utbildningsstyrelsen

3.1.3 Uppföljningen av skolförhållandena för utlandsfinländare och möjligheterna att påverka dem

I länder med en relativt stor befolkning med finländskt ursprung finns det möjligheter att få finskspråkig undervisning eller undervisning i finska språket. I Sverige inskränker sig den kommunala skolverksamheten för årskurserna 1–6 till Borås skola, där det finns sammanlagt tio barn på klasserna, från förskolan till andra klass. En förskoleklass ska startas i Haninge. Efter nedläggningen av Örebro skola finns det kvar sex friskolor, dvs. skolor där kommunen inte är huvudman. Friskolorna har cirka 700 elever: Kista cirka 50 elever, Göteborg och Eskilstuna vardera cirka 60, Botkyrka och Upplands Väsby vardera nästan 100 och Sverigefinska skolan i Stockholm 360 elever läsåret 2016–17 (totalt 700 elever när man räknar med förskoleklassen för 6-åringar). Den småningom dalande linjen har kompenserats med att man inrättat förskoleavdelningar, som finns i alla skolor. I skolan i Stockholm går 30–40 finlandssvenska barn och 78 procent av eleverna är sverigefinländare i andra eller tredje generationen. I och med lagen om minoritetsspråk är finskan ett nationellt minoritetsspråk. Till förvaltningsområdet för finska hörde 1.2.2015 totalt 59 kommuner. In-vånarna i dem har rätt till förskolverksamhet på finska. År 2015 grundade direktörerna för de sverigefinska skolorna en förening som bland annat vill att det ambulerande lektoratet i finska i den statliga kursplanen ska ökas från en veckotimme och att ett lektorat i finska inrättas vid ett gymnasium, till exempel koncentrerat till Stockholm, vilket skulle främja intresset för studier inom det finska lärarutbildningsprogrammet vid Stockholms universitet.

I Norge ges undervisning i finska i grundskolan och gymnasier i Finnmark och Troms fylken. Eleverna i grundskolan har rätt till undervisning i finska om minst en tredjedel av eleverna med kvänsk eller finsk bakgrund kräver att sådan ska ordnas. Gymnasierna kan erbjuda finska som andraspråk. I förbundsstaten Tyskland styrs undervisningen av undervisningsministeriet och den ligger på delstaternas ansvar. I Tyskland är finskan inte med bland de främmande språk som godkänts som läroämnen, men delstaterna kan bevil-

ja skolor med en viss språkprofil särskilda rättigheter. I Frankrike och i en del av de tyska delstaterna kan finska ingå i studentexamen. I Kanada var finska tidigare läroämne vid ett par gymnasier. I staden Ottawa betalar skolnämnden lärarens lön och därmed används också ett klassrum i den lokala skolan. Eleverna har skola endast på lördagar. I samband med gymnasiet ordnas en kvällskurs för vuxna. I Kanada finns uppskattningsvis fem skolor som specialiserat sig på vuxenundervisning eller som annars inte får statsunderstöd. Det är svårt att utreda de landsvisa antalen språkskolor som är öppna för alla vuxna oavsett nationalitet, till skillnad från de landsvisa antalen statsunderstödda Finlandsskolor med undervisning i finska för 3–18-åriga barn och unga (se 3.1.1.).

I S:t Petersburg i Ryssland undervisas finska som första främmande språk vid fem grundskolor. Totalt skolor i S:t Petersburg, Karelen och på områden där ingermanländare är bosatta har undervisning i finska, antingen som andraspråk eller som valbart ämne. Läsåret 2015–2016 fick sammanlagt 908 elever i grundskolor och gymnasier i Estland undervisning i finska som extra ämne, antingen b-, c- eller d-språk. De flesta hade finska som tredje främmande språk, dvs. c-språk i gymnasiet. I grundskolan hade 256 elever i fem skolor finska som b-språk. Läsåret 2016–2017 kunde man välja finska som b-språk i redan åtta skolor. Hösten 2016 inleddes undervisning i finska i sex klasser i tre skolor i Tallinn. Undervisningen omfattade då nästan 100 elever då alla tre parallellklasser, nästan 70 elever, i en av skolorna började läsa finska. Man kan också studera finska inom ramen för klubbverksamhet. Om den finns det ingen officiell statistik. Uppskattningen för läsåret 2015–2016 var 908 elever i 38 skolor. Det finns cirka 100 aktiva finsklärare i Estland. I Tallinn och Tartu kan man studera finska vid universitet.

Efter att återflyttningsprogrammet för ingermanländare avslutades 1.7.2016 upphörde ingermanländarnas speciella invandrarsstatus och därmed även språkexamen IPAKI som på den ryska sidan erbjöds ingermanländska återflyttare och som räckte för att visa tillräckliga kunskaper i finska.

3. RIKTLINJER:

* Utvecklingen av utlandsfinländarnas skolförhållanden följs och främjas.

Åtgärder:

* Man strävar efter att påverka myndigheterna i de för utlandsfinländarna mest centrala bosättningsländerna så att möjligheterna att få finsk- eller svenskspråkig skolundervisning eller undervisning i finska eller svenska förbättras.

Aktörer: UKM, Utbildningsstyrelsen

3.1.4 Ansökan till Europaskolor och utvidgning av den europeiska undervisningen

Europaskolor är skolor som förvaltas gemensamt av EU-medlemsstater och Europeiska kommissionen och det finns 14 sådana på olika ställen i Europa. Den äldsta skolan grundades redan på 1950-talet. Skolorna ska i enlighet med konventionen med stadga för Europaskolorna erbjuda gemensam undervisning för barn till personer som är anställda vid Europeiska gemenskaperna. Finland anslöt sig 1995 till konventionen med stadga för Europaskolorna (lag 105/2004 och förordning 106/2004). Samma år inrättades finskspråkiga språkavdelningar vid skolorna i Bryssel och Luxemburg. Europaskolorna har som mål att stödja och stärka barnens egen kulturella identitet samtidigt som den europeiska synvinkeln och identitetsutvecklingen samt globala teman framhävs.

Skolorna finns i Luxemburg, Belgien, Tyskland, Nederländerna, Italien, Storbritannien och Spanien. I skolorna fanns det 2015 sammantaget cirka 22 500 elever, av vilka drygt hälften studerade vid de fyra Europaskolorna i Bryssel och 4 500 vid de två skolorna i Luxemburg. Antalet finländska elever var sammanlagt 560. Majoriteten av dem studerade vid den finskspråkiga språkavdelningen i en skola i Bryssel eller Luxemburg, de övriga enligt sitt modersmål i regel vid den svenska språkavdelningen i samma skolor.

Skolorna är verksamma enligt principen för enhetsskola, från förskola via årskurs 1–6 och 7–9 till gymnasium. När gymnasiet är avklarat avlägger de studerande Europaskolornas studentexamen (EB, dvs. European Baccalaureate). Skolorna erbjuder inget annat avgångsbetyg än EB-examen. De flesta ämnen skrivs på den studerandes eget modersmål. Läroplanerna är gemensamma för alla Europaskolor och avviker från de finländska läroplanerna. Inspektörer från de olika länderna ansvarar i samarbete för utarbetandet av läroplaner.

Europaskolornas kostnader fördelar sig mellan kommissionen och EU-medlemsstaterna. På ansökan kan också barn till personer som inte är anställda vid EU:s institutioner och organ antas som elever. Denna möjlighet erbjuds särskilt på andra orter än Bryssel och Luxemburg, där efterfrågan på elevplatser är störst. Terminsavgifterna varierar mellan 2 400 euro (förskola) och 4 500 euro (årskurs 7–9 – gymnasium). Genom terminsavgifter täcktes år 2011 cirka 11 procent av kostnaderna.

Barnen i Europaskolorna har inte samma rätt till special- och stödundervisning som de barn som går i skola i Finland. Europaskolornas Educational Support Policy uppdaterades 2013 och finns på skolornas webbplats (www.eurasc.eu). De tillämpar ett av skoldirektionen godkänt dokument om integrering av specialelever i skolan. Skolan kan ge inlärningsstöd för detta syfte. När ett barn har en diagnostiserad särskild inlärningssvårighet ingår skolan ett visstidsavtal med barnets föräldrar. I avtalet fastställs vilket stöd som behövs och vem som ansvarar för kostnaderna. Specialundervisning behövs i alla grundskolans årskurser. Under de senaste åren har elevantalen i Europaskolorna i Bryssel ökat i den grad att vissa

skolors lokaler är fullkomligt överbelastade. Inträdet till skolorna begränsas därför, och studieförhållandena har försämrats. Allt detta bidrar till att öka behovet av specialundervisning och försvagar ställningen för barn med särskilda svårigheter.

Europaskolorna spelar en viktig roll när det gäller att upprätthålla och stödja barnens egen kulturella identitet utomlands, eftersom en stor del av undervisningen ges på elevens eget modersmål (för finska medborgare antingen finska eller svenska). En omfattande modersmålsundervisning har tryggats för alla elever, även i de skolor där det inte finns en språkavdelning för det egna modersmålet. Utbildningsstyrelsen väljer, utser och sänder lärare till de finskspråkiga språkavdelningarna. Eleverna vid de finsk- och svenskspråkiga språkavdelningarna garanteras också rätt att studera det andra inhemska språket, vilket stöder deras möjligheter till fortsatta studier och en övergång till arbetslivet i hemlandet.

4. RIKTLINJER:

- * Europaskolornas verksamhet utvecklas.
- * Europaskolornas möjligheter att främja arbetstagarnas rörlighet och återflyttning betonas.
- * Växelverkan mellan Europaskolorna och andra utomlands verksamma finländska skolor samt mellan Europaskolorna och de nationella skolorna främjas.

Åtgärder:

- * Informationen om Europaskolor till utlandsfinländare och till personer som planerar att flytta till EU-området effektiviseras.
- * Undervisningskvaliteten och undervisningens uppbyggnad tryggas så att de stärker och bevarar den kulturella identiteten.
- * De finländska elevernas studieförhållanden stöds genom informationsstyrning och hanteringen av inlärningssvårigheter effektiviseras.
- * Utbildningsstyrelsen ordnar fortbildning för lärarna vid Europaskolorna inom ramen för statsbudgeten.
- * Den allmänna informationen om EB-examen främjas.

Aktörer: UKM, Utbildningsstyrelsen

3.1.5 Studier i finska språket och kulturen vid utländska universitet

Finska språket och kulturen kan för närvarande studeras vid cirka 90 universitet i 30 länder. Utbildningsstyrelsen sköter stödet från Finland för undervisningen¹. Tjänster erbjuds såväl universiteten som deras lärare och studerande. Utbildningsstyrelsen skickar bland annat gästande lärare och praktikanter till universiteten, ordnar kurser i språket och kulturen i Finland för studerande och beviljar stipendier för studier och praktik i Finland.

Vid vissa utländska universitet är framtiden för undervisningen i finska språket och kulturen osäker och utbudet har minskats. Samtidigt har intresse för studier i finska språket och kulturen väckts även i länder där ingen undervisning har ordnats. Undervisningsutbudet påverkas givetvis av antalet studerande som är intresserade av undervisning i ämnet.

Genom Europeiska unionen har finskan en alldeles ny internationell ställning. Finska språket förtjänar uppskattning även utanför Finlands gränser. Ett sätt att främja detta är att göra det möjligt att avlägga allmän språkexamen i finska även utanför Finland. I den allmänna språkexamen bedöms den studerandes skriftliga och muntliga färdigheter som behövs i olika språkanvändningssituationer. Den gällande lagstiftningen om allmänna språkexamina föreskriver inte om avläggande av språkexamina utanför Finland. Allmänna språkexamina har undantagsvis ordnats några gånger utomlands, åtminstone i London och Düsseldorf. Erfarenheterna har varit positiva och examensarrangemangen lyckade.

5. RIKTLINJER:

* Studier i finska språket och kulturen främjas vid utländska universitet.

Åtgärder:

* Informationen till utlandsfinländare om utbudet av undervisning i finska språket och kulturen vid utländska universitet effektiviseras.

* Inom ramen för det bilaterala samarbetet diskuteras behovet av att bevara den ställning undervisningen i finska språket och kulturen har med de länder där undervisningsutbudet har minskat eller där man håller på att minska på utbudet.

* Möjligheterna att ändra lagstiftningen om allmänna språkexamina till stöd för de officiella språken i Finland undersöks. Avsikten är att det ska bli möjligt att avlägga språkexamen i Finlands officiella språk även utanför Finland.

Aktörer: Utbildningsstyrelsen, UKM

¹ Centret för internationell mobilitet och internationellt samarbete CIMO och Utbildningsstyrelsen slogs samman 1.1.2017 och den nya myndigheten har namnet Utbildningsstyrelsen. Myndigheten fortsätter sköta CIMOs och den nuvarande Utbildningsstyrelsens uppgifter. Den ansvarar i egenskap av expertmyndighet för uppgifter som hör till undervisnings- och kulturministeriets ansvarsområde och som hänför sig till småbarnspedagogik och livslångt lärande samt internationalisering.

3.1.6 Skolgång, studier och praktik i Finland främjas

Utbildningsprogram på främmande språk vid de finländska högskolorna ger utlandsfinländska unga en möjlighet att söka sig till Finland för studier. När det gäller utlandsfinländare i grundskole- eller gymnasieålder kan man komma överens med skolan om tillfällig skolgång i Finland.

För utländska studerande ordnas internationella sommarkurser i Finland. Till exempel Finland-Samfundet (www.suomi-seura.fi) och sommaruniversiteten (www.kesayliopistot.fi) erbjuder intensivkurser i finska språket och kulturen alltifrån nybörjarnivå. Även utlandsfinländare som har bristfälliga kunskaper i finska och bristfällig kännedom om Finland och om den finländska kulturen kan delta i sommarkurserna som är öppna för alla.

Utbildningsstyrelsens sommarkurser i finska är avsedda för personer som studerar finska som främmande språk vid utländska universitet.

EU:s program för utbildning, ungdom och kultur erbjuder möjligheter till bland annat samarbete mellan skolor och läroanstalter, grundläggande utbildning och fortbildning för undervisningspersonalen samt nätverk mellan olika EU-länder och EES-länder.

Information på engelska om studie- och praktikmöjligheter i Finland finns i webbtjänsten Study in Finland, som administreras av Utbildningsstyrelsen (www.studyinfo.fi). Information om utbildning och urvalskriterier samt ansökan till utbildning sköts via tjänsten Studieinfo, (www.studyinfo.fi) på engelska www.studyinfo.fi.

Alla finska medborgare, även utlandsfinländare, kan ansöka om studiestöd och studielån hos FPA för studier i Finland som syftar till examen.

År 2015 fattades ett beslut som var välkommet för utlandsfinländarna: undervisningen inom studier som leder till lägre och högre examen är även i fortsättningen avgiftsfri för studerande som kommer från länder utanför EU/EES i de finsk- och svenskspråkiga universitets- och högskoleprogrammen, oavsett nationalitet. Inträdesproven till universiteten och yrkeshögskolorna i Finland är ändå ofta endast på finska. De kan avläggas på engelska endast på läroanstalternas engelskspråkiga linjer. Många utlandsfinländare har inte den språkkunskap som behövs för inträdesprov. Det är ännu inte möjligt att avlägga inträdesprov på lättläst språk. Högskolornas antagning av studerande förnyas enligt en överenskommelse mellan undervisnings- och kulturministeriet och högskolorna. Från och med 2018 krävs ingen lång förberedande utbildning för inträdesproven och från och med 2020 kommer en större del av de studerande att antas på basis av betyg från andra stadiet. Reformen tar vid sidan av finländska examina också hänsyn till internationella IB-, EB- och Reifeprüfungsbetyg. Möjligheten att komma in via inträdesprov kvarstår för dem som inte kan antas på basis av betyg.

Det är av största vikt att ta med i Finland utbildade experter samt högutbildade utlandsfinländare i ett nätverk som främjar internationaliseringen av högskoleutbildningen och forskningen i Finland. Detta framförs i undervisnings- och kulturministeriets, högskolornas och intressentgruppernas gemensamma riktlinjer för främjandet av internationaliseringen av högskoleutbildningen. Styrgruppen för riktlinjerna föreslår att utlandsfinländarna och de i Finland utbildade alumnerna samlas i ett gemensamt nätverk. Nätverkandet underlättar återflyttarnas och alumnernas beslut om att flytta till Finland och ger stöd för kontakter och myndighetssamarbete. Nätverken stöder samarbetet mellan olika förvaltningsområden och stärker de finländska högskolornas och den finländska forskningens internationella profil genom publikationer, projekt och gemensamma program samt genom att även i företagssamarbetet dra nytta av nya kontakter.

Det är ofta omöjligt för utlandsfinländare att delta i de finländska universitetens och yrkeshögskolornas inträdesprov samma år som de utexamineras från ett lokalt gymnasium. Studentskrivningarna i deras bosättningsländer hålls vid ungefär samma tidpunkt som inträdesproven till universiteten i Finland. Därför är det svårt att ordna resor till inträdesprov i Finland.

6. RIKTLINJER:

* Utlandsfinländarnas skolgång, studier och praktik i Finland främjas och högutbildade utlandsfinländare tas med i de finländska högskolornas nätverk.

Åtgärder:

* Informationen till utlandsfinländska unga om möjligheter till skolgång och om studie- och praktikprogram i Finland ökas.

* Utlandsfinländska lärare uppmuntras att delta i utbytesprogram.

* Högskolorna utvecklar antagningen av studerande inom ramen för sin autonomi så att utlandsfinländarnas möjligheter till inträde till högskolorna förbättras och urvalsproven inte blir ett hinder för inträdet. Förutsättningarna för att anta studerande på basis av utländska betyg från andra stadiet utreds.

* Högskolorna uppmuntras att samla utlandsfinländarna och de i Finland utbildade alumnerna i ett gemensamt nätverk. När nätverket etablerats ansvarar Utbildningsstyrelsen, högskolorna, företagen och forskningsinstituterna i samarbete med Finlands utrikesrepresentation för verksamhetens innehåll.

Aktörer: UKM, Utbildningsstyrelsen, FPA, universiteten

3.1.7 Utlandsfinländsk föreningsverksamhet stöds

Olika former av hobbyverksamhet har av tradition varit ett sätt för utlandsfinländarna att bevara sin finländska identitet. Man räknar med att antalet ideella och kulturella organisationer som grundats utifrån hobbyverksamhet bland utlandsfinländarna för närvarande är närmare 1 500.

I USA är de mest kända organisationerna Finlandia Foundation, den kyrkliga Suomi Conference samt FinnFest USA, som årligen arrangerar en sommarfest för utlandsfinländare. I Kanada arrangerar det finska kulturförbundet, Suomalainen Kulttuuriliitto, årligen en stor fest för kanadafinländare som samlar de olika finländska föreningarna i Kanada. I Australien är Australian Suomalaisten Liitto en centralorganisation för de finländska föreningarna, och den arrangerar årligen Finlandsdagar. Ingermanländska samarbetsorgan i Ryssland är Inkerin liitto och Karjalan suomalaisten Inkeri-liitto, i Estland Viron Inkerinsuomalaisten liitto och i Sverige Ruotsin Inkeriliitto. Det Sverigefinska Riksförbundet SFRF (Ruotsinsuomalaisten Keskusliitto RSKL) är Europas största utlandsfinländska organisation. Finlandssvenskarnas Riksförbund (FRIS) är finlandssvenskarnas organisation i Sverige. Finländska studerande har föreningsverksamhet bland annat i Storbritannien, USA, Frankrike, Tyskland, Sverige och Estland. Även i andra europeiska länder finns föreningar inom ramen för Finland-Samfundet, vänföreningar och andra motsvarande organisationer.

Den utlandsfinländska föreningsverksamheten är mångsidig, men i vissa länder har det uppstått en del motsättningar mellan gamla och nya invandrargrupper.

Finland-Samfundet rf är utlandsfinländarnas intresseorganisation i Finland. Samfundet är en intresse-, rådgivnings- och expertorganisation för finländare som bor utomlands och år 2017 firade det 90 år som utlandsfinländarnas länk till Finland. Det grundades 1927 och har cirka 6 000 medlemmar och cirka 300 organisationsmedlemmar. Finland-Samfundet upprätthåller kontakter till utlandsfinländarnas organisationer och sammanslutningar, myndigheterna och beslutsfattarna i Finland och det finländska organisationsfältet. Finland-Samfundets verksamhet omfattar bl.a. följande:

- Att ge råd i frågor som gäller flyttning till utlandet, boende utomlands och återflyttning samt till exempel i frågor som gäller social trygghet, beskattning och pension
- Att förmedla myndighetsmeddelanden till utlandet och att utarbeta landguider för dem som flyttar utomlands
- Att arrangera kurser för dem som flyttar tillbaka till Finland och för dem som planerar att flytta till utlandet som pensionärer
- Att årligen arrangera en två veckor lång sommarkurs i finska språket och kulturen för unga och unga vuxna utlandsfinländare (18–40 år)

- Att utveckla och utbilda stödpersonsnätverk i samarbete med utlandsfinländska organisationer (för närvarande får nya utvandrare rådgivning av cirka 30 stödpersoner i 21 länder).
- Finland-Samfundet ordnar i samarbete med Utbildningsstyrelsen en tre dagar lång utbildning i Helsingfors för Finlandsskolornas lärare. Utbildningsstyrelsen överlät ansvaret för ordnandet till Finland-Samfundet 2012, men bistår fortfarande med experthjälp för programplaneringen och lokaler för utbildningsdagarna. Finland-Samfundet delar ut verksamhetsunderstöden till Finlandsskolorna efter att Utbildningsstyrelsen överlät denna uppgift till samfundet i början av 2009.
- Finland-Samfundet ger ut en medlemstidning och ett månadsmeddelande, och finländska produkter kan beställas via samfundet. Samfundets medlemmar får övergripande rådgivning och rabatter på samfundets utbildningar och tjänster.
- Att vara sekretariat för utlandsfinländarparlamentet och att arrangera utlandsfinländarparlamentets session vartannat eller vart tredje år.

Finland-Samfundet delar ut de stipendier som årligen beviljas av undervisnings- och kulturministeriet och som är avsedda för kultur- och hobbyverksamheten i utlandsfinländarnas föreningar. Organisationsstipendierna har inte begränsats endast till Finland-Samfundets medlemmar. Med organisationsstipendier stöds också Finlandsskolorna och renovering av föreningarnas klubbhus och klubblokaler, och böcker doneras till medlemsorganisationer, till exempel Finlandsskolornas bibliotek utomlands. Dessutom förmedlar samfundet undervisnings- och kulturministeriets stöd för ungdomsverksamhet till utlandsfinländarnas studerandeorganisationer och föreningarnas ungdomsprojekt. Samfundet delar också ut stipendier till utlandsfinländska medier en gång om året (punkt 3.1.8.). Bortsett från statsunderstödet till Finlandsskolorna (som behandlas i avsnitt 3.1.1.) utdelas stipendier till utlandsfinländarnas föreningar enligt följande: år 2014 uppgick understödet till 255 000 euro, år 2015 hade det minskat till 235 000 euro och år 2016 återstod 195 000 euro. Tidigare fick Finland-Samfundet 50 000 euro (2013) i ungdomsstipendier, numera 30 000 euro (2016).

Undervisnings- och kulturministeriet stöder Finland-Samfundets verksamhet ekonomiskt. År 2014 uppgick understödets belopp till 275 000 euro. År 2016 minskade det till 235 000 euro. Pengarna används till att understöda verksamheten vid Finland-Samfundet rf och utlandsfinländarparlamentet. Stödet ökades inte när utlandsfinländarparlamentet inrättades 1997 eller för att samfundet fungerar som dess sekretariat.

7. RIKTLINJER:

* Utlandsfinländsk organisationsverksamhet stöds.

Åtgärder:

* Undervisnings- och kulturministeriet fortsätter trygga verksamhetsvillkoren för Finland-Samfundet rf.

* Utvecklingen av föreningsverksamheten stöds så att också sådana grupper som man för närvarande inte når fås med i verksamheten. Målsättningen är att förbättra samarbetet mellan nya och gamla migrationsgrupper.

* Samarbetet främjas mellan å ena sidan Finlands beskickningar utomlands och Finlands kultur- och vetenskapsinstitut och å andra sidan utlandsfinländarna och deras organisationer.

Aktörer: UKM, Utbildningsstyrelsen och andra parter

3.1.8 Information och informationsförmedling till utlandsfinländarna

Ett centralt instrument för Finland när det gäller informationen till utlandsfinländarna är Finland-Samfundets tidning *Finlandsbron* (*Suomen Silta*), som utkommer sex gånger per år. Tidningen är samfundets medlemstidning men delas även ut i stora mängder på bland annat utlandsfinländarnas evenemang och vid Finlands beskickningar i utlandet. Finland-Samfundet publicerar varje månad också det elektroniska informationsbladet *Sutinat*, ett sammandrag av frågor som är aktuella för utlandsfinländarna. Det publiceras också på internet. Inrikesministeriet har understött utgivningen av *Finlandsbron*. Inrikesministeriets stöd till Finland-Samfundets kommunikation uppgick vid millennieskiftet till över 200 000 euro och minskade därefter varje år tills det drogs in 2013 (under samma moment som lönerna). Undervisnings- och kulturministeriet stöder via Finland-Samfundet också utlandsfinländarnas egna medier. Av ministeriets anslag delade Finland-Samfundet år 2015 ut sammanlagt 92 000 euro i form av informationsstipendier till utlandsfinländarnas medier och sammanslutningar. År 2016 var den totala utdelningsbara summan efter nedskärningen i ministeriets anslag 80 000 euro. Totalt 78 informationsstipendier delades ut. Av tradition delas hälften ut till tidningar och föreningarnas informationsblad i form av grundstipendier för s.k. normal verksamhet (tryck- och portokostnader och andra allmänna omkostnader) utifrån publikationens upplaga och utgivningsfrekvens. Andra hälften av anslaget har delats ut i form av specialstipendier för anskaffningar (datorer, kameror, kopieringsmaskiner, ombrytningsprogram, bandspelare, skannrar osv.) samt för kampanjer och andra specialprojekt. Till mottagarna av specialstipendier hör förutom tidningar även radio- och tv-stationer, webbplatser, tidningar på internet och specialpublikationer såsom historieböcker och översättningar av sådana samt guider för nya invandrare.

Den finska utrikesförvaltningens webbkommunikationskanaler och framför allt utlandsbeskickningarnas flerspråkiga kanaler i de sociala medierna är betydande informationskällor för utlandsfinländarna, inte minst i krissituationer. Det är väsentligt att påminna utlands-

finländarna om hur viktigt det är att följa dem. Dessutom ansvarar utrikesförvaltningen för webbplatsen för Finlandsbilden (finland.fi) och de relaterade kanalerna i sociala medier (ThisisFINLAND). Webbplatsen innehåller information om finländsk kompetens och finländska fenomen och människor och den bidrar tillsammans med aktualitetsmedierna till att förmedla en mångsidigare bild av läget i Finland. Det viktigaste verktyget/hjälpmidlet när det gäller att berätta om Finland är Finland Toolbox (toolbox.finland.fi), som administreras av Finland Promotion Board och länkats till webbplatsen finland.fi. Där finns färdiga presentationer, videor, broschyrer, infografik och annat som även utlandsfinländarna kan använda.

Utbudet av Rundradions (Yles) tjänster för utlandsfinländare görs tillgängligt på internet. Fokus läggs förutom på programinnehållet framför allt på funktionaliteten och prestandan hos den tekniska plattformen för servicen som helhet och på utvecklandet av mottagningssätt. Yle upphörde med sändningarna i Radio Finland år 2005. Efter att TV Finlands satellitdistribution upphörde år 2013 kan man i Sverige numera se TV Finland endast i marksänd tv och kabel-tv i Storstockholm, Uppsala och Västerås samt i de svenska kabelnäten. TV Finland kan ses via satellit i merparten av Europa men mottagningen kräver ett kort från Canal Digital. Kanalen sänder valda tv-program ur Yles programutbud till utlandsfinländarna. Programtablån innehåller från början av 2014 repriserna och andelen svensk-språkiga textade program har ökat. De äldre tittarna vill se finskspråkiga program. Direkt-sändningarna har slopats med undantag för endast en nyhetssändning på finska och en på svenska. TV Finland har inte rätt att sända program som inte hör till utbudet i huvudkanalerna Yle TV1, Yle TV2 och Yle Teema & Fem.

Alla Rundradions radiokanaler kan höras via internet och tjänsteutbudet innehåller dessutom finländska tv-program, närmast nyheter och aktualitetsprogram. På internet kan vissa program ses och höras på webbplatserna Yle Arenan och Levande arkiv också utanför Finland.

Yle Arenan är Yles avgiftsfria webbtjänst och huvudtjänsten för Yles inhemska program som kan ses utomlands. Arenan innehåller radio- och tv-program som tidigare har sänts i radio eller tv. På Arenan kan man också lyssna på alla Yles radiokanaler i realtid, inklusive Radio Suomis och Radio Vegas landskanskanaler. I Levande arkiv finns en stor mängd audio- och videoklipp från tidigare årtionden. Yle Arenan är huvudtjänsten för Yles inhemska program som kan ses utomlands. Många program på Yle Arenan kan dock inte ses utanför Finland på grund av upphovsrätter och de kostnader som Yle orsakas av dem.

Text-TV fungerar via internet och de flesta mobilapparater. Yles radiokanaler erbjuder också Facebook- och Twittertjänster. Yle Radio 1 tillhandahåller som en särskild tjänst också nyheter på lätt språk, även riktade till invandrare.

Efter att Radio Finlands och TV Finlands satellitsändningar upphört har Yle flyttat sitt utbud till Yle Arenan. Av upphovsrättsliga skäl kan alla sändningar inte höras eller ses utomlands. Utomlands bosatta finländare som betalar Yle-skatt till Finland är således inte

i samma ställning som kunderna i hemlandet. De kommersiella aktörernas tv-sändningar kan inte heller ses utomlands. Websändningarna är inte alltid ett alternativ till tv på grund av förbindelserna och kostnaderna. Utomlands bosatta finländare har också behov av sådan information som är självklar för dem som bor i Finland, till exempel information om FPA, studier, invandring, medborgarskap, emigration och beskattning. Det är besvärligt att följa nyheter om samhället och kulturen i Finland eftersom även webbtidningarna är betalmedier. Det finns ingen kanal för förmedling av sådan information.

Tjänsteutbudet för utlandsfinländarna inbegriper också aktörer som inte är anställda vid Yle. En av de viktigaste faktorerna för att tjänsterna ska kunna användas är den utrustning som används för mottagning samt de tekniska kunskaper och färdigheter som behövs för att använda tjänsterna. Yle har på sina servicesidor anvisningar om hur användarna kan kontrollera om deras egen tekniska utrustning är kompatibel med Yle.fi-tjänsterna.

Utöver Finland-Samfundets publikationer och Rundradions verksamhet riktar vissa föreningar och kommersiella medier i Finland information till utlandsfinländare, främst till finländare som arbetar utomlands.

Utlandsfinländarna kan själva skaffa information med hjälp av Europe Direct per telefon eller via internet (europa.eu) och med hjälp av den nordiska tjänsten Haloo Pohjola/Hallå Norden (www.norden.org). Det är också möjligt att få information via Finlands beskickningar och deras webbplatser.

8. RIKTLINJER:

* Informationen till utlandsfinländarna effektiviseras.

Åtgärder:

- * Tillhandahållandet av finländska kommunikationstjänster för utlandsfinländare utreds. Dessutom utreds tillgängligheten till Yles program på olika håll i världen och utvecklandet av kommunikationen för utlandsfinländare.
- * Rundradion uppmuntras att fortsätta med ett mångsidigt programutbud för utlandsfinländarna och att satsa på mångsidigheten och även på ett jämlikt utbud av finsk- och svenskspråkiga program i Sverige. Rundradion uppmanas att utveckla utbudet i TV Finland och Yle Arenan så att allt fler program kan ses utanför Finland.
- * Finland bör sträva efter att internationella upphovsrättsliga avtal ändras eller kompletteras så att förutsättningarna för att få internationell spridningsrätt för tv-program underlättas.
- * Användningen av utlandsfinländarnas egna medier för myndighetsmeddelanden riktade till utlandsfinländarna ökas.
- * Utrikesministeriets beskickningar och deras webbkommunikation utnyttjas.

Aktörer: KM, UKM, Yle, UM

3.1.9 Församlingsarbetet bland utlandsfinländarna

Andlig övertygelse får större betydelse när man bor utomlands och lever mitt bland många olika kulturer och värderingar. Att vara medveten om sina egna rötter och sin andliga övertygelse är en del av identiteten och en grund för tolerans och fördomsfrihet. Den kristna tron, det finska språket och den finska kulturen har alltid gått hand i hand. Även om Finland inte har någon statskyrka kan Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland kallas för en folkkyrka. År 2015 hörde 72,9 procent av finländarna, dvs. 3 999 414 personer, till kyrkan.

Kyrkans arbete bland finländare utomlands är ett stödnät ute i världen. Arbetet utförs i 40 länder bland finländare som bor, reser och semesterar utomlands. Kvantitativt sett är de största målländerna Sverige, USA, Spanien, Kanada, Tyskland och Australien. Kyrkans turistanarbete är ett växande arbetsområde. Där fokuserar arbetet på de bland finländarna populäraste semestermålen: Kanarieöarna, den spanska Solkusten, Grekland, Turkiet och Thailand. Kärnan i det kyrkliga arbetet består av gudstjänster, kyrkliga familjefester, väntjänst, möjlighet till privata samtal och diakoniarbete. De flesta utlandsfinländska präster har rätt att förrätta kyrklig vigsel i enlighet med bestämmelserna i sitt stationeringsland och/eller med stöd av vigsel tillstånd beviljat av undervisnings- och kulturministeriet i Finland i enlighet med Finlands lagstiftning. Dessutom kan den utlandsfinländska församlingen ge stöd vid kriser, sjukdom och hemlängtan. Kyrkans tjänster för utlandsfinländare hittas också på internet och via sociala medier. Den moderna tekniken har alltså både öppnat dörrar för kyrkans aktörer och ställt dem inför nya utmaningar.

Kyrkans arbete bland finländare utomlands, utrikesministeriet och Finlands beskickningar ute i världen samarbetar på många olika sätt. Under de senaste åren har betydelsen av samarbetet med lokala myndigheter, Finlands beskickningar och andra finländska samslutningar framhävts i synnerhet i krisuppdrag i samband med terroråd och naturkatastrofer. Utlandsfinländarnas församlingar stöder också den lokala kulturverksamheten och Finlandsskolorna och ordnar i samarbete med Finland-Samfundet rf stödpersoner, grannhjälp och väntjänst.

Ansvar för arbetet bland utlandsfinländarna ligger hos en särskild enhet inom kyrkans centralförvaltning. Enheten förmedlar finländsk personal till utländska kyrkor, bistår kyrkorna med råd och bistår vid behov då nya projekt startas. Finland-Samfundet rf, Finlands Sjomanskyrka rf, Migrationsinstitutet och kyrkans sju officiella missionsällskap har ett nära samarbete. Kyrkans arbete bland finländare utomlands bygger på integrationsprincipen, dvs. systerkyrkan i respektive land ansvarar för tillgodoseendet av de andliga behoven hos finländare som bor inom deras område på deras modersmål alltid när det är möjligt. Kyrkan har samarbetsavtal om arbete bland finländare utomlands med de evangelisk-lutherska kyrkorna i Sverige, Norge, Tyskland, Österrike, Schweiz, Thailand, Australien, USA, Kanada, Estland och Ingermanland samt med Finlands Sjomanskyrka rf. Majoriteten

av emigrantprästerna är anställda hos mållandets systerkyrka, turistprästerna och turistkantorerna hos Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland och sjömansprästerna hos Finlands Sjömanskyrka. Kyrkans arbete bland finländare utomlands stöder verksamheten i utlandsfinländarnas församlingar genom understöd.

Finlands Sjömanskyrka rf utför kristet, socialt, kulturellt, diakonalt och internationellt arbete bland utlandsfinländare, finländare som rör sig utomlands och sjömän. Sjömanskyrkan samarbetar med evangelisk-lutherska kyrkan och i enlighet med dess bekännelse ekumeniskt med internationella systerorganisationer och lokala kyrkor. Med stöd av ett samarbetsavtal mellan Sjömanskyrkan och evangelisk-lutherska kyrkan sköter Sjömanskyrkan arbetet bland utlandsfinländare i Storbritannien, Belgien, Nederländerna och Luxemburg samt i Nordtyskland tillsammans med evangelisk-lutherska kyrkan. Finlands Sjömanskyrka är verksam i London, Bryssel, Rotterdam och Hamburg. Därtill bedrivs verksamhet i Aten, Antwerpen, Luxemburg, Lübeck och Warszawa. I Asien har Sjömanskyrkan reseprästverksamhet. Sjömanskyrkan saarbetar med lokala finländska sammanslutningar, Finlands beskickningar, lokala och nordiska kyrkor samt internationella systerorganisationer.

De anställda hos kyrkans officiella missionssällskap sköter vid sidan av sina egna uppgifter arbetet bland utlandsfinländarna på sina stationeringsorter i flera länder i Asien och Afrika.

Ortodoxa kyrkan i Finland är en minoritetskyrka i Finland med cirka 60 000 medlemmar. Kyrkan har församlingssamfund bland utlandsfinländarna bland annat i Sverige. Finska församlingen i Sverige är huvudsakligen ett andligt hem för de ortodoxa som är bosatta i Stockholmstrakten. Ortodoxa kyrkan i Finland stöder Finska församlingens verksamhet i Sverige. Församlingen lyder inte administrativt under Ortodoxa kyrkan i Finland. Samarbetet är särskilt nära när det gäller att trygga gudstjänstlivet och förrättningarna. I semestermål i Spanien och Portugal finns det också små församlingssamfund. Ortodoxer bosatta i andra länder, till exempel i Tyskland, Ryssland, Grekland, Belgien och Frankrike, rekommenderas delta i de lokala ortodoxa församlingarnas verksamhet. Inom klasslärarutbildningen vid Östra Finlands universitet samarbetar man i fråga om utbildningen i ortodox religion med Finlandsskolorna i Grekland och på Cypern. Dessa skolor har nästan årligen utbyteslärare och utbyteselever. Ortodoxa kyrkan i Finland bedriver inget egentligt arbete bland utlandsfinländare.

Pingströrelsen i Finland är ett nationellt självständigt andligt samfund. I Finland är pingströrelsen det största av de fria kristliga samfunden. I slutet av 2013 hade pingströrelsen cirka 50 000 medlemmar och 241 församlingar. Pingströrelsen har nära kontakter med de internationella pingströrelserna. Utlandsfinländarnas samfund betjänas av pingstkyrkans lokala Kotikirkot, som samarbetar med FIDA International i bl.a. Thailand, Turkiet, den spanska Solkusten och Florida i USA.

Frikyrkan i Finland, Suomen Vapaakirkko, är ett självständigt och registrerat religions-samfund. År 2011 hade frikyrkan 101 församlingar med sammanlagt 15 000 medlemmar. Frikyrkan har sammanlagt nio församlingar eller församlingsliknande verksamhetsställen för finländare i Sverige, Spanien, Kanada och USA. Målet med församlingarnas verksamhet är att betjäna finländarna och också deras ättlingar på finska och med grund i den egna kulturen. Den frikyrkliga verksamheten har alltid huvudsakligen skötts av församlingsmedlemmarna och den avlönade personalen är relativt liten. En del församlingar har avlönade pastorer.

Katolska kyrkan är den största kristna kyrkan. Katolicismen fullgörs på olika sätt på olika kontinenter och i olika länder, och också inom kyrkan. I Finland hade katolska kyrkan 14 000 medlemmar år 2015. Medlemmarna bor på olika håll i landet. Katolska kyrkan i Finland bedriver inget egentligt arbete bland utlandsfinländare.

Majoriteten av den muslimska befolkningen i Finland är invandrare och den uppgår uppskattningsvis till 40 000 personer. De flesta muslimerna i Finland bor i huvudstadsregionen och i de största städerna. Tatarer har funnits i Finland sedan mitten av 1800-talet. Tatarsamfundet är välorganiserat. De islamiska samfundet bedriver inget egentligt arbete bland utlandsfinländare.

I Finland finns också ett stort antal mindre religionssamfund som har kontakter utomlands och som utför arbete bland utlandsfinländarna.

9. RIKTLINJER:

* Religionssamfundens närvaro som samarbetspartner erkänns.

Åtgärder:

* Samarbetet med religionssamfundet utvecklas när det gäller att lösa problem som berör utomlands bosatta och resande finländares sociala trygghet.

* Till utbildningsevenemang för Finlandsskolornas lärare inbjuds också experter från religionssamfundet som kan bistå vid utvecklandet av "religiös läskunnighet".

Aktörer: Religionssamfundet

3.2 Utlandsfinländarnas rättsliga ställning förbättras

I finsk lagstiftning är finskt medborgarskap ett centralt element när det gäller den rättsliga ställningen för utlandsfinländare. Specialbestämmelser om tidigare finska medborgare eller utländska medborgare av finländsk härkomst finns endast i utlänningslagen och i medborgarskapslagen. Vissa rättigheter som grundar sig på boende i Finland, såsom bostättningsbaserad social trygghet, och skyldigheter, såsom skattskyldighet, gäller endast i begränsad utsträckning finska medborgare som är bosatta utomlands.

För finska medborgare som är bosatta utomlands utgör bland annat rätten att få pass, rösträtt och valbarhet i statliga val centrala rättigheter som grundar sig på lag. Centrala skyldigheter som grundar sig på lag är att delta eller bistå i rikets försvar och värnplikt för män när de fyller 18 år.

3.2.1 Återtagande och bevarande av finskt medborgarskap uppmuntras

Finlands gällande medborgarskapslag, som trädde i kraft 1.6.2003, tillåter flerfaldigt medborgarskap. Enligt lagen behåller en person sitt finska medborgarskap även om han eller hon förvärvar medborgarskap i en annan stat. En förutsättning är dock att även den andra staten godkänner flerfaldigt medborgarskap. Praxis i fråga om flerfaldigt medborgarskap varierar i olika länder.

Medborgarskapslagen innehöll tidigare en övergångsbestämmelse med stöd av vilken tidigare finska medborgare och deras ättlingar kunde återfå finskt medborgarskap genom ett anmälningsförfarande under perioden 1.6.2003–31.5.2008. Enligt Migrationsverket återfick genom en sådan anmälan fram till 31.12.2010 sammanlagt 10 318 tidigare finska medborgare och dessutom 9 089 ättlingar till tidigare eller nuvarande finska medborgare medborgarskapet.

I och med en ändring av medborgarskapslagen som trädde i kraft 1.9.2011 är det åter möjligt för tidigare finska medborgare, oavsett bostättningsort, att genom anmälningsförfarandet återfå sitt medborgarskap. Under perioden efter det att övergångsbestämmelsen upphört att gälla fram till lagändringen, 1.6.2008–31.8.2011, kunde medborgarskapet återfås endast om den som ansökte om det var bosatt i Finland. Under perioden 1.1.2011–30.6.2012 återfick 566 tidigare finska medborgare medborgarskapet genom anmälan. Av dessa återfick 439 personer medborgarskapet efter lagändringen i september 2011.

En person som är medborgare i både Finland och något annat land förlorar sitt finska medborgarskap som 22-åring om han eller hon inte haft tillräcklig kontakt med Finland. Tillräcklig kontakt innebär att personen

- är född i Finland och har hemkommun i Finland när han eller hon fyller 22 år,
- har bott i Finland eller något annat nordiskt land i sammanlagt minst sju år innan han eller hon fyller 22 år,
- har ansökt om eller erhållit finskt pass i åldern 18–21 år eller
- har fullgjort eller fullgör som bäst värnplikt eller civiltjänst – eller frivillig militärtjänst för kvinnor – i Finland i åldern 18–21 år.

Om inget av dessa villkor uppfylls kan man bevara sitt medborgarskap genom en fritt formulerad skriftlig anmälan utomlands till Finlands beskickning eller i Finland till magistraten om att man vill bevara sitt medborgarskap. Migrationsverket meddelar om risken för att förlora medborgarskapet vid 22 års ålder och sänder skriftliga anvisningar till sådana finska medborgare som haft hemkommun i Finland en kortare tid än sju år, alltså också till dem som aldrig bott i Finland. Brevet sänds till utomlands bosatta finska medborgare när de fyller 18 år, om deras adress finns i Finlands befolkningsdatasystem. Den som förlorat sitt finska medborgarskap som 22-åring för att han eller hon inte haft tillräcklig kontakt med Finland kan återfå det genom anmälan.

Information om medborgarskap i andra länder ska registreras i Finlands befolkningsdatasystem. Det är avgiftsfritt att registrera sig i Finland hos magistraten och processen tar 2–3 veckor. Man kan också sköta registreringen via en finsk beskickning utomlands. Då behövs ett apostilleintyg över beslutet att bevilja medborgarskap eller en officiell kopia av beslutet.

Man har rätt att kontrollera sina uppgifter i de olika registren i Finland och se till att de är korrekta. Det kan göras gratis en gång om året. Uppgifterna kan kontrolleras genom ett personligt besök på magistraten eller en skriftlig begäran till magistraten om att de ska kontrolleras. Befolkningsregistercentralens webbtjänst ger mer information om kontroll av egna uppgifter. Person- och boendepuppgifterna om finska medborgare uppdateras i Finland endast om de själva under sin utlandsvistelse anmäler ändrade uppgifter till Finland. Medborgarskapslagen föreskriver att anmälan ska göras, men att låta bli medför inga sanktioner. Skyldigheten gäller med stöd av ett bilateralt avtal inte finska medborgare som bor i Sverige.

Finland är medlemsstat i Europeiska unionen (EU), vilket innebär att en finsk medborgare också är EU-medborgare med EU-medborgarens rättigheter och skyldigheter, såsom rätten att röra sig fritt och arbeta inom EU. Bestämmelserna om fri rörlighet tillämpas också på isländska, liechtensteinska och norska medborgare (med stöd av EES-avtalet) och schweiziska medborgare (med stöd av avtalet mellan EU och Schweiz).

10. RIKTLINJER:

* Utlandsfinländare uppmantras att ansöka om att återfå sitt finska medborgarskap.

Åtgärder:

* Utomlands bosatta finländare informeras om att det är möjligt och viktigt att kontrollera sina personuppgifter.

Aktörer: UM, IM, Migrationsverket, Befolkningsregistercentralen

3.2.2 Ansökan om pass och identitetskort underlättas

Utrikesministeriet är med stöd av lagen behörigt i ansökningsförfarandet för pass och från 1.1.2017 också identitetskort utomlands.

Från 1.12.2014 har det varit möjligt att ansöka om finskt pass elektroniskt via polisens webbtjänst. Man kan inleda ansökan om pass elektroniskt i polisens webbtjänst. Dessutom kan man på vissa villkor ansöka om nytt pass genom så kallat förenklat ansökningsförfarande utan att besöka polisinrättningen.

Det är inte möjligt att ansöka elektroniskt eller genom förenklat förfarande vid Finlands utlandsbeskickningar eller med hjälp av dem. Utrikesministeriet och polisen som tar emot passansökningarna i Finland har inte tillgång till kompatibla datasystem som möjliggör elektronisk ansökan. Elektronisk ansökan om pass kräver stark autentisering, i praktiken finländska nätbankskoder. Dessutom krävs ett biometriskt finskt pass, möjlighet att själv eller genom ett ombud hämta passet i Finland och förmåga att själv ladda upp sitt fotografi i polisens datasystem. Förnyelse av pass är ett exempel på skillnaderna i medborgartjänsternas tillgänglighet för finska medborgare som bor i Finland och finska medborgare som bor utomlands. På basis av kostnadsmotsvarighet har priserna på pass sänkts i hemlandet men inte justerats vid Finlands beskickningar utomlands.

Tioårspassen, som utlandsfinländarna saknar, kan tillsvidare inte återinföras förrän till exempel dataäkerheten för det chip som används i passen förlängs.

Utomlands försvåras hämtandet av passet av långa avstånd (i synnerhet i bland annat Kanada, USA och Australien och även annanstans, till och med i delar av Europa). År 2015 trädde en förordning om omorganisering av utrikesrepresentationen i kraft, och till följd av den stängdes beskickningar i bland annat Luxemburg, Slovakien och Slovenien. Samtidigt överfördes handläggningen av passärenden och konsulära ärenden i Nederländerna till Belgien. För att resorna efter pass ska kunna bli rimligare har utlandsfinländarna önskat att s.k. rörliga passportföljer skaffas till områden där en betydande mängd finska

medborgare bor långt från de lokala ambassaderna, till exempel ytterligare en portfölj till Mellaneuropa och en till Sydeuropa. I USA och Spanien finns det två passportföljer och i Kanada en. Införandet av passportföljer är aktuellt i Tyskland och Australien.

Möjligheten att ansöka om identitetskort vid beskickningarna från 1.1.2017 är ett framsteg för utlandsfinländarna. Medborgarcertifikatet i identitetskort för vuxna, som beviljas av Befolkningsregistercentralen, sporrar utlandsfinländarna att hålla sina befolkningsregisteruppgifter uppdaterade. Informationen som skrivs ut på pass och identitetskort baserar sig direkt på uppgifterna i befolkningsdatasystemet. När uppgifterna är uppdaterade är det lättare att sköta ärenden hos olika myndigheter. Sedan 1.1.2017 innehåller identitetskorten dock inte fingeravtryck eller FPA-uppgifter.

Majoriteten av utlandsfinländarna har inget verktyg för stark autentisering. Utomlands bosatta finska medborgare som saknar bankkonto (nätbankskoder) eller telefonabonnemang (mobilcertifikat) i Finland skulle gynnas av en övergång till en mer omfattande nationell identifieringspraxis som är oberoende av banker och andra affärsverk.

Syftet med Europeiska kommissionens förslag till förordning om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden är att möjliggöra e-identifiering för den offentliga sektorns tjänster i alla medlemsstater. År 2016 var det oklart hur denna eIDAS-förordning framskrider.

11. RIKTLINJER:

- * Utrikesministeriet fortsätter i samarbete med Polisstyrelsen att utveckla datasystemen, inklusive de elektroniska tjänsterna.
- * Utrikesministeriet strävar efter att beakta pass- och identitetskortstjänsternas tillgänglighet när ändringar görs i utrikesrepresentationen.

Åtgärder:

- * Möjligheterna att strömlinjeformera praxis för ansökan om pass och identitetskort utomlands undersöks.
- * Placering av nya passportföljer utifrån kundbasen övervägs.

Aktörer: UM, Polisstyrelsen

3.2.3 Valdeltagandet bland utlandsfinländarna höjs

I riksdagsvalet 2015 uppgick antalet röstberättigade utlandsfinländare till sammanlagt 242 096. Till röstetalet motsvarar det ungefär Mellersta Finlands valkrets som får in 10 riksdagsledamöter i Finlands riksdag. Att rösta är för utlandsfinländarna ett viktigt sätt att bevara kontakten med Finland och delta i samhället. I det senaste riksdagsvalet röstade endast 8–11 procent av utlandsfinländarna. Med andra ord avstår cirka 90 procent av utlandsfinländarna från att rösta.

Valdeltagandet bland utlandsfinländarna i statliga val har av tradition varit lågt. Skälen till det låga valdeltagandet har bedömts vara att utlandsfinländarna fjärmats från det politiska livet i Finland och att röstningsförhållandena kan vara besvärliga. För att en person ska kunna utöva sin rösträtt kan det krävas resor på hundratals kilometer, till och med till ett annat land. I syfte att öka utlandsfinländarnas valdeltagande har det tidvis föreslagits att de ska få en egen valkrets (bland annat delegationen för migrationsärenden 1981). Det har emellertid inte ansetts vara möjligt att inrätta en sådan valkrets.

Utlandsfinländarnas valdeltagande i de senaste riksdagsvalen:

År	Röstberättigade	Valdeltagande
2003	205 399	8,5 %
2007	208 887	8,5 %
2011	227 844	10,6 %
2015	242 096	10,1 %

I ljuset av jämförande exempel vet man att utövandet av rösträtten, dvs. valdeltagandet, skulle underlättas och därmed också kunna öka om det var tillåtet att brevrösta. Sverige tillät brevröstning år 2002. I det fjärde nationella valet i september 2014 uppgick utlandsvenskarnas valdeltagande redan till över 32 procent. Brevröstning är lätt att genomföra och tämligen vanligt ute i världen. Situationen förändras i EU-länderna i och med att proxy- och brevröstningen framskrider, men år 2013 var brev- och internetröstning inte tillåtet i Bulgarien, på Cypern, i Tjeckien, Finland, Danmark och Rumänien.

Justitieministeriet har förberett genomförandet av brevröstning i olika skeden 2008–2016. Beredningen fortsätter. Genomförandet kräver en ändring i vallagen (714/1998) och att tillräckliga anslag anvisas för ändamålet. Utöver brevröstningen är även utvecklingen av webbröstning en aktuell fråga vid justitieministeriet.

Centrala kännetecken för civilsamhället är aktiva medborgare och en fungerande representativ demokrati. Därför är det viktigt att också utlandsfinländarna utövar sin rösträtt och att orsaken till att inte rösta åtminstone inte ligger i oöverstigligen praktiska svårigheter.

12. RIKTLINJER:

* Utlandsfinländarnas röstningsförhållanden förbättras och deras valdeltagande ökas genom att underlätta det praktiska utövandet av rösträtten.

Åtgärder:

- * Brevröstning i nationella val genomförs i snabb takt genom behövliga lagändringar.
- * Antalet utlandsfinländska valförrättare ökas för att det ska bli lättare för utlandsfinländarna att utöva sin rösträtt. Valförrättarna utbildas i samarbete med Finlands beskickningar, Finlands kultur- och vetenskapsinstitut och de utlandsfinländska organisationerna.
- * Utredningen av möjligheten att webbrösta i nationella val fortsätter.

Aktörer: JM

3.2.4 Utlandsfinländarparlamentets verksamhet tryggas

De utlandsfinländska organisationerna grundade 1997 utlandsfinländarparlamentet för att driva utlandsfinländarnas frågor i Finland. Utlandsfinländarparlamentet samlas vartannat eller vart tredje år till en två dagars session, i vilken representanter för de organisationer som har ratificerat parlamentets stadgar deltar. Organisationerna har rätt att lägga fram motioner för parlamentet. Motionerna gäller missförhållanden i fråga om vilka utlandsfinländarna önskar förbättringar. Under parlamentets session utarbetar utskotten utifrån motionerna förslag till resolutioner som behandlas i plenum, där de kan ändras och enligt omröstning förkastas eller godkänns. Resolutionerna överlämnas till statsministern för att sändas på remiss till statsrådet. Utlandsfinländarparlamentet sammanträdde för åttonde gången i Helsingfors i maj 2015. Följande sammanträde hölls 16–17.6.2017 och var parlamentets 20-årsjubileumssession.

Mellan sessionerna förs parlamentets talan av presidiet och av sekretariatet, dvs. Finland-Samfundet rf, som finansierar parlamentets verksamhet i sin helhet utan utomstående stöd. Ledamöterna står själva för kostnaderna för sina resor till sessionerna.

Exempel på utlandsfinländarparlamentets initiativ som genomförts är till exempel flerfaldigt medborgarskap, justering av avgiften för anmälan om medborgarskap, ett finskspråkigt praktikprogram inom social- och hälsovården för Finland-hemmen, rehabilitering för krigsveteraner i deras bosättningsländer samt ändring av källskatten på arbetspension som betalas till utlandet till progressiv skatt. Utbildningen av utlandsfinländska barn och unga och stödandet av modersmålet och kulturen är ständiga föremål för intressebevakningen, liksom även seniorernas och de äldres ärenden och tryggandet av radio- och

tv-tjänsterna till utlandet. Utlandsfinländarparlamentet drev frågan om brevröstning i 15 år, och beslut om genomförandet fattades 2016.

Parlamentet är utlandsfinländarnas centrala samarbetsforum och verksamheten är stadiggenlig, etablerad och uppskattad. Parlamentets verksamhet har inte beaktats i Finland-Samfundets statsunderstöd trots att det arbetar såsom en förvaltningsmyndighet för att upprätthålla verksamhet som syftar till att stärka den nationella identiteten bland utlandsfinländarna. Det centrala ärendet som utlandsfinländarparlamentet driver är att trygga parlamentets ställning så att det omfattas av lagstiftningen.

Strävan efter att etablera parlamentets ställning grundar sig på behovet av att trygga verksamhetsförutsättningarna. Att etablera parlamentets ställning kräver att en lag stiftas om det. För att parlamentet ska kunna börja omfattas av lagstiftningen behövs ett politiskt beslut och garanterad finansiering i statsbudgeten.

13. RIKTLINJER:

* Verksamhetsförutsättningarna för utlandsfinländarparlamentet tryggas.

Åtgärder:

* Förutsättningarna för att etablera utlandsfinländarparlamentets ställning utreds.

* Utlandsfinländarparlamentet stöds även i fortsättningen genom Finland-Samfundet.

* Utlandsfinländarparlamentet hörs vid beredningen av åtgärder som berör utlandsfinländare.

Aktörer: ministerierna, i synnerhet IM, JM, UM, UKM och SHM

3.3 Utlandsfinländarnas sociala trygghet samt hälso- och sjukvård stöds

Utlandsfinländarna omfattas endast i undantagsfall av den bosättningsbaserade sociala tryggheten och hälso- och sjukvården i Finland. Det rör sig då närmast om studerande eller om arbetstagare som har sänts ut från Finland till utlandet eller deras familjemedlemmar. Utlandsfinländarna omfattas vanligtvis av systemen för social trygghet och hälso- och sjukvård i sina bosättningsländer.

Målet har varit att garantera sociala trygghet för finländare genom överenskommelser om social trygghet med olika länder. På personer som flyttar mellan EU- och EES-länder tilläm-

pas EU:s lagstiftning om social trygghet (Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen). De skatteavtal som ingåtts för att undvika dubbelbeskattning reglerar också beskattningen av utlandsfinländarnas pensionsinkomster. Det råder dock tidvis oklarhet om hur överenskommelserna om social trygghet och skatteavtalen ska tillämpas och tolkas.

I och med att FPA:s e-tjänster utvidgas drar även utlandsfinländarna nytta av att kunna logga in till tjänsterna. Kundkommunikation över nätet är ändå inte så enkelt för alla. Det växande behovet av tjänster för seniorer återspeglas till exempel i utlandsfinländarnas önskan att även få intyg över/översättningar av pensionsbeslut från Finland på bosättningslandets officiella språk.

I den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster finns en bestämmelse om patientöverföring till det nordiska land som patienten har starka band till. Med stöd av avtalet kan den sändande och den mottagande kommunen komma överens om att dela vård- och flyttningkostnaderna för en person som behöver institutionsvård. Trots social- och hälsovårdsministeriets anvisningar och det anslag för patientöverföringar som reserverats i statsbudgeten har endast ett fåtal patienter överförts till Finland. Den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster kommer sannolikt att omarbetas inom de närmaste åren.

I Sverige, Kanada, USA och Australien finns ett tiotal vård- och vilohem för äldre utlandsfinländare (Finland-hemmen). Vårdhemmen betjänar på finska och svenska, och en del av dem har också demens- och sjukavdelningar. Vilohemmen har grundats av utlandsfinländska organisationer, i allmänhet genom att medel för byggnaden samlats in inom den finländska gemenskapen. Det land där vård- eller vilohemmet finns ansvarar tillsammans med brukarna för omkostnaderna i anslutning till verksamheten. På vissa ställen finns också hemtjänst för äldre.

Det finns ett stort behov av finsk- och svenskspråkig vårdpersonal och praktikanter i de utlandsfinländska vårdhemmen. Som en följd av demens är det vanligt att personer som länge bott utanför Finland helt glömmet språket i sitt nya bosättningsland och inte längre talar något annat språk än sitt modersmål. På initiativ av utlandsfinländarparlamentet samordnade CIMO från och med 2004 förmedlingen av social- och hälsovårdsstuderande vid yrkeshögskolor till utlandsfinländska vårdhem. Projektet samordnas numera av Utbildningsstyrelsen och beslut om projektfinansieringen fattas för ett år åt gången.

Via CIMO åkte år 2014 28 praktikanter till Finland-hem i Kanada och fyra till Finland-hem i Australien. År 2015 åkte 17 praktikanter till Finland-hem i Kanada och tre till Finland-hem i Australien. Åren 2014–2015 åkte praktikanterna till Finland-hem i Vancouver, Toronto och Sudbury i Kanada och Thornlands i Australien. Tidigare åkte praktikanter även till USA,

men striktare visumbestämmelser förhindrar numera praktik som involverar patientkontakt. Sporadiskt har praktik också genomförts vid ett servicehus i Gattjina i Ryskland.

Praktikanter som åker via Utbildningsstyrelsen måste vara studerande eller nyutexaminerade (högst ett år får ha gått från examen när praktiken inleds). De som praktiserat på Finland-hem har vanligen studerat sjukvård, fysioterapi, ergoterapi eller socialområdet vid yrkeshögskolor. Även musik- och konstterapistuderande har genomfört praktik.

Både praktikanterna och arbetsgivarna har varit mycket nöjda med praktiken på Finland-hemmen. De boende talar gärna finska med praktikanterna, som i sin tur tränar upp både yrkesfärdigheter och engelska.

På den spanska Solkusten genomfördes 2011–2013 i samarbete med social- och hälsovårdsministeriet och utrikesministeriet ett försök där man satte in en socialarbetare som stöd för dem som bor eller vistas i området. Klienterna ansåg att försöket var så lyckat att man begärde att inrättandet av en permanent socialarbetartjänst skulle övervägas på nytt. Enligt social- och hälsovårdsministeriets syn på frågan finns det i nuläget inga förutsättningar för att inrätta bestående verksamhetsställen för finländska socialarbetare i finländarnas resmål i olika länder. Frågan kan tas upp till ny behandling som tar hänsyn till lika-behandlingsperspektivet när den ekonomiska situationen förbättras.

Inom de närmaste åren lämnar de stora årskullarna arbetsmarknaden i Finland. Mest kritiskt är läget inom social- och hälsovården, där arbetskraftsunderskottet fram till 2025 kommer att vara minst 20 000 personer i och med att nästan hälften av arbetstagarna i branschen går i pension. Samtidigt minskar storleken av de åldersklasser som består av ungdomar, medan de som behöver tjänster är allt fler. En förutsättning för att bristen på arbetskraft ska kunna avhjälpas är att arbetstagare rekryteras från utlandet, också utanför EU.

Världshälsoorganisationen WHO:s generalförsamling antog år 2010 globala rekommendationer om de etiska principerna vid internationell rekrytering av hälsovårdspersonal (WHA63/16). Finland har som medlemsland i WHO förbundet sig att verkställa rekommendationerna. Social- och hälsovårdsministeriet publicerade 12.1.2016 promemorian Internationell rekrytering av social- och hälsovårdspersonal – etiska spelregler för Finland baserade på Världshälsoorganisationen WHO:s rekommendationer (social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2016:4).

14. RIKTLINJER:

* Utlandsfinländarnas sociala trygghet görs mer transparent och tillgången till social- och hälsojänster främjas.

Åtgärder:

- * De finländska myndigheternas sakkunskap förbättras i frågor som gäller överenskommelserna om social trygghet och EU:s lagstiftning om social trygghet.
- * Informationen om utlandsfinländarnas rätt till social trygghet ökas.
- * I samråd med myndigheterna inom området utreds om det är möjligt att utvidga praktikantutbytet för social- och hälsovårdsstuderande till utlandsfinländarnas vårdhem så att det också omfattar studerande vid läroanstalter med utbildning på andra stadiet.

Aktörer: SHM, FPA, kommunerna, patient- och klientorganisationerna, Utbildningsstyrelsen

3.4 Utlandsfinländarna – en resurs för näringslivet

Utlandsfinländarna främjar dialogen mellan sina bosättningsländer och Finland. De har utgjort en kanal för Finland till främmande kulturer och språkområden i fråga om vilka tillräckliga språkkunskaper och lokalkännedom tidigare saknats. Detta har haft stor betydelse för finländska företags internationalisering. På 2000-talet har Företagarna i Finland sammanställt ett register över utlandsfinländare, vilket varit till hjälp för finländska företag då det gällt utrikeshandel eller planer på att etablera sig på nya marknader. Organisationen kan dock på grund av knappa resurser inte längre föra detta register. Återflyttarna bidrar också själva till att främja sysselsättningen bland sig. Ett exempel på det är andelslaget Osuuskunta Paluu, som grundades i Tammerfors 2014.

De som återvänder till Finland från andra länder har länge ansett att det kunnande, den utbildning, den arbetserfarenhet och de nätverk som de skaffat sig utomlands inte uppskattas eller utnyttjas. Målet med arbets- och näringsministeriets agenda Tillväxt genom internationella talanger är att främja effektivare utnyttjande av de internationella talanger – såsom återflyttarnas – kunnande och nätverk i syfte att främja företagets tillväxt och internationalisering och locka investeringar till Finland. Tillvaratagandet av återflyttarnas kunskaper och färdigheter kan främjas genom att utveckla de riktade sysselsättningstjänsterna.

Enligt en utredning som Finland-Samfundet gjorde 2012 önskar många utlandsfinländare att företag oftare bad dem om hjälp i sina internationaliseringsprocesser. Utlandsfinländarna kan bistå ett företag som vill etablera sig utomlands med lokalkännedom om

mållandet, språkkunskaper, sin egen kompetens och sina nätverk. För att företag och utlandsfinländare ska kunna mötas behövs dock allt mer systematisk information om olika möjligheter och olika mekanismer för hur målen kan nås. Utöver att utlandsfinländarna kan stödja de finländska företagens internationalisering kan de genom sin egen frivilligverksamhet i allt högre grad också stödja lockandet av investeringar till Finland, genom att både aktivt marknadsföra finländsk kompetens och förmedla möjligheter utomlands till nätverket Team Finland.

Under Finland-Samfundets ledning ordnades hösten 2012 ett nätverksevenemang i vilket bland annat Finlands näringsliv rf, FinnCham, Företagarna i Finland, SMI-stiftelsen och utrikesministeriet deltog. Även Finlands exportorganisationer, handelskamrar och beskickningar kan förmedla dessa kontakter. Genom att utnyttja det faktum att det inom näringslivet finns utlandsfinländare på viktiga poster kan man genom små insatser också bidra till den finska samhällsekonomin. Utlandsfinländare som är verksamma inom internationell affärsverksamhet ingår också numera i nätverk inom Finlands näringsliv genom medlemskap i finländska handelsgillen och handelskamrar, business councils och motsvarande organisationer i våra viktigaste exportländer. År 2016 planerades projektet Findwork.fi med målet att främja sysselsättningen bland internationella högutbildade och nå även finländare ute i världen. Kampanjen följdes av Finlands Näringsliv EK, Sitra, Ancham Finland, Team Finland och Finpro, och den organiserades av konsultbolaget me2we. I slutet av 2016 lanserades tjänsten som förenar företag, högskolor och högutbildade under namnet Suomen Yrittäjien Talenttiverkosto.fi.

Utlandsfinländarna har även i övrigt en central roll när det gäller att förmedla och sprida information om Finland i de länder där de bor. Man kan säga att de på sina arbetsplatser, läroanstalter och i sina olika sammanhang har denna uppgift varje dag. På detta sätt ger de sin omgivning en bild av Finland, som är viktig när Finland marknadsförs som turistland och finländska produkter marknadsförs utomlands. Utlandsfinländarna kan genom sina nätverk också förmedla information om arbets- och företagsmöjligheter i Finland. Ett sådant nätverk är KAATO (www.kaato.org) som omfattar över 500 finsksinnade utlandsfinländare och utländska företagsledare som övertygats av det finländska teknologiska kunnandet och vill hitta synergier mellan utländska företag och Finland. På de utländska nyckelmarknaderna (bland annat i USA, Japan, Tyskland, Storbritannien, Sverige) ordnas KAATO-nätverksmöten där man kan få respons på sina idéer och hjälp med att till exempel ordna ett första Finlandsbesök för ett intresserat företag via enheten Invest in Finland vid Finpro som organiserar KAATO-verksamheten.

Vid sidan av traditionella processer och metoder bör Finland utnyttja sitt digitala kunnande bättre och leta efter de bästa exemplen i andra länder. En fråga som skulle kunna utvecklas snabbt är att införa en finländsk motsvarighet till nyzeeländarnas applikation Global Community of Kiwis. Med hjälp av den kunde finländare som bor eller tillfälligt flyttar

utomlands behändigt nätverka med andra finländare i samma område. Genom nätverk för personer med liknande profiler (till exempel de som bor utomlands på grund av mannens eller hustruns arbete, invandrare i tredje generationen eller studerande) kan man ofta skapa meningsfull verksamhet, göra utlandsfinländarnas röst bättre hörd ute i världen och kanske göra något som väcker stor lokal uppmärksamhet eller till och med är betydande för näringslivet.

15. RIKTLINJER:

* Kontakterna mellan näringslivet och utlandsfinländarna stöds.

Åtgärder:

* Finlands honorärkonsulat på olika håll i världen utnyttjas genom att företagen informeras om nätverket och dess servicemöjligheter.

* Det mervärde som uppstår av utlandsfinländarnas kunnande, lokalkännedom och nätverk utnyttjas i nätverket Team Finlands arbete för att stödja de finländska företagen.

* Finland-Samfundet och utlandsfinländarparlamentet fortsätter främja kontakterna mellan företag och utlandsfinländare.

* Finland-Samfundets globala kontaktnät utnyttjas också inom näringslivet.

Aktörer: ANM, UM, FM, skattemyndigheterna, EK, handelskamrarna och andra parter

3.5 Utlandsfinländarnas förutsättningar för att återflytta stöds

En del av utlandsfinländarna flyttar alltid tillbaka hem. Till målgruppen hör också deras utländska makar. Både en lyckad utlandsfinländarpolitik och en lyckad invandringspolitik förbättrar möjligheterna för utlandsfinländare att återvända till Finland. Förutsättningen för en lyckad återflyttning är att de har bevarat banden till Finland, upprätthållit sin finska och följt förhållandena och utvecklingen i Finland. Återflyttningen styrs genom information och rådgivning samt vid behov även genom andra åtgärder så att den är en ändamålsenlig lösning både för Finland och med tanke på utlandsfinländarens livssituation. Statsrådet utfärdade 13.6.2013 ett principbeslut om strategin Migrationens framtid 2020 som bland annat lägger vikt vid att utveckla arbetskraftsmigrationen genom att ta hänsyn till Finlands behov av arbetskraft, befolkningsutveckling och föränderliga försörjningskvot.

En viktig fråga när en person i arbetsför ålder överväger att återflytta är naturligtvis det aktuella ekonomiska läget i Finland. Särskilt inom hälsovårds- och tjänstesektorn krävs kunskaper i finska och ofta även i svenska, och då är finländsk fackpersonal som arbetar utomlands en naturlig rekryteringskälla. Inom bland annat hälsovårdssektorn har yrkespersoner under de senaste åren flyttat från Finland, särskilt till de nordiska länderna, Storbritannien och Schweiz, för att arbeta.

Behovet av information varierar beroende på livssituationen för återflyttaren och hans eller hennes familj. Information behövs om bland annat arbete, dagvård, skola, studier, bostadsärenden, social trygghet, pensioner, beskattning och transport av flyttgods. I sista hand ansvarar varje myndighet separat för den information som ges återflyttare i ärenden som hör till myndighetens förvaltningsområde.

Arbets- och näringsministeriet ska erbjuda återflyttare också annan rådgivning och ge dem vägledning i frågor som gäller arbetslivet. Den europeiska portalen för rörlighet i arbetslivet, EURES, betjänar också återflyttare i EU:s medlemsstater bland annat genom att informera om arbetslivet, arbetstillfällen och arbetsmarknadssituationen i Finland. Portalen EURES närmar sig tidvis också aktivt potentiella återflyttare bland annat genom att marknadsföra sina tjänster särskilt i Sverige (vårdsektorn är en särskilt målgrupp). Finland förhåller sig positivt till återflyttningen och upplever att den gynnar både arbetsmarknaden och samhället.

Det finns dock fortfarande bestämmelser och tillämpningsområden som vållar problem för återflyttarna. Återflyttare kan också möta fördomar både i den närmaste omgivningen och hos myndigheter. Att främja goda etniska relationer hjälper också återflyttarna att anpassa sig till det finländska samhället. Detta gäller särskilt om familjemedlemmarna i en finländsk återflyttarfamilj har olika etniskt ursprung och olika religion. I de kyrkor som är verksamma i Finland och ofta också i lokala församlingar finns det en mångsidig sakkunskap om och erfarenhet av möten och samarbete mellan olika religioner och värdegrunder.

16. RIKTLINJER:

- * Utlandsfinländarna beaktas som potentiella återflyttare i utvecklingen av politiken kring den arbetsrelaterade invandringen.

Åtgärder:

- * I samarbete med olika myndigheter och Finland-Samfundet effektiviseras informationen till utlandsfinländare om centrala frågor i anslutning till återflyttning.
- * Arbetsgivare i Finland informeras om möjligheterna att anställa återflyttare.
- * Genom aktiv information om praktik- och utbildningsmöjligheter samt om arbetsmarknadssituationen och om arbetstillfällen sporrar personer som studerar utomlands att efter slutförda studier återvända till Finland.
- * Man ingriper i lagstiftning som fördröjer återflyttning och i problem och missförhållanden i förvaltningspraxis och lägger fram förslag för att förbättra situationen.
- * Samarbetet med kyrkan och de lokala församlingarna effektiviseras.
- * Man utreder hur tjänsterna stöder utlandsfinländarnas återflyttning.

Aktörer: ANM, SHM, FPA, UKM, Utbildningsstyrelsen, IM, religionsamfunden

3.6 Forskningen i finländsk migration och utlandsfinländskhet stöds

Behovet av aktuell forskningsinformation är centralt också med tanke på genomförandet av utlandsfinländarpolitiken. Det finns stor tillgång till forskningsinformation om finländsk migration och utlandsfinländare. Migrationsinstitutet i Åbo har haft en central roll när det gäller att producera forskningsdata och att samordna forskningsprojekt.

Migrationens karaktär förändras emellertid hela tiden, och därför är det viktigt att frågor som gäller finländsk migration och utlandsfinländskhet fortsätter att väcka forskningsintresse. För tillfället verkar det finnas ett behov av forskning kring bland annat finländarnas migration i Europa.

Det centrala för både utlandsfinländarna och hela befolkningen är också att samla och arkivera kunskap och material om finländsk migration och utlandsfinländskhet. På så sätt kan man bevara information om migrationens orsaker, följder och betydelse också för kommande generationer och samtidigt öka den finländska befolkningens förståelse för invandring och invandrare.

Det är särskilt viktigt att stödja den digitala tillgången till forskningsdata och forskningsmaterial eftersom största delen av dem som är intresserade av ämnesområdet bor utanför landets gränser och inte har möjlighet att ta del av de ursprungliga materialen i Finland.

17. RIKTLINJER:

* Forskningen i finländsk migration och utlandsfinländskhet stöds.

Åtgärder:

* Forskningsfinansieringen inriktas på migrationsforskningens fokusområden.

* Insamlandet och arkiveringen av information och material om finländsk migration och utlandsfinländskhet stöds.

Aktörer: UKM, Migrationsinstitutet, forskningsinstituterna

4 Genomförande, aktörer, ekonomiska konsekvenser och uppföljning

Huvudparten av de föreslagna åtgärderna i det utlandsfinländarpolitiska programmet är sådana som redan genomförs av de centrala myndigheterna. Eftersom man redan till stor del genomför de åtgärder som föreslås har de föreslagna riktlinjerna och åtgärderna inte några betydande ekonomiska konsekvenser. De nya åtgärderna föreslås bli gradvis genomförda inom ramen för statsbudgetens anslagsramar. Merkostnaderna fördelas då på flera år.

Utlandsfinländarpolitiken utvecklas utifrån redan etablerade riktlinjer och former för verksamheten med hänsyn till förändringarna på det utlandsfinländska fältet, de nya behov som dessa förorsakar och speciellt de möjligheter som informationstekniken för med sig. Vid de olika ministerierna bör man i planeringen av funktioner som berör utlandsfinländarna beakta att utlandsfinländarna inte enbart är en grupp som medför kostnader, utan också en resurs som gynnar Finland på olika sätt.

Temana berör vissa ministerier mer än andra. En gemensam nämnare för dem är att ansvaret fördelas på fler än en statlig instans och att aktörer inom den privata sektorn och civilsamhället vid sidan av den offentliga sektorn kan ha en central, kompletterande roll. Uppföljningen kan förslagsvis sammanträda en gång om året för att utvärdera programmet utfall. Ett årligt endagsseminarium om aktuella ärenden skulle kunna bidra till att göra programmet känt. Projektet för att etablera utlandsfinländarparlamentet skulle kunna öka programmet genomslag.

Inrikesministeriet (IM) ansvarar för beredningen av migrationspolitiken och lagstiftningen om migration. Inrikesministeriet företräder också Finland i migrationsärenden i Europeiska unionen och inom internationellt samarbete samt sörjer för samordningen av den verksamhet som gäller migrationsfrågor mellan förvaltningsområdena. Av myndigheterna inom inrikesministeriets förvaltningsområde handlägger och avgör *Migrationsverket* enskilda ärenden i fråga om utlänningar som kommer till Finland, vistas i Finland och avvisas från Finland samt ärenden som gäller medborgarskap.

Arbets- och näringsministeriet (ANM) ansvarar för sysselsättnings- och företagarenden samt för integrationen av invandrare.

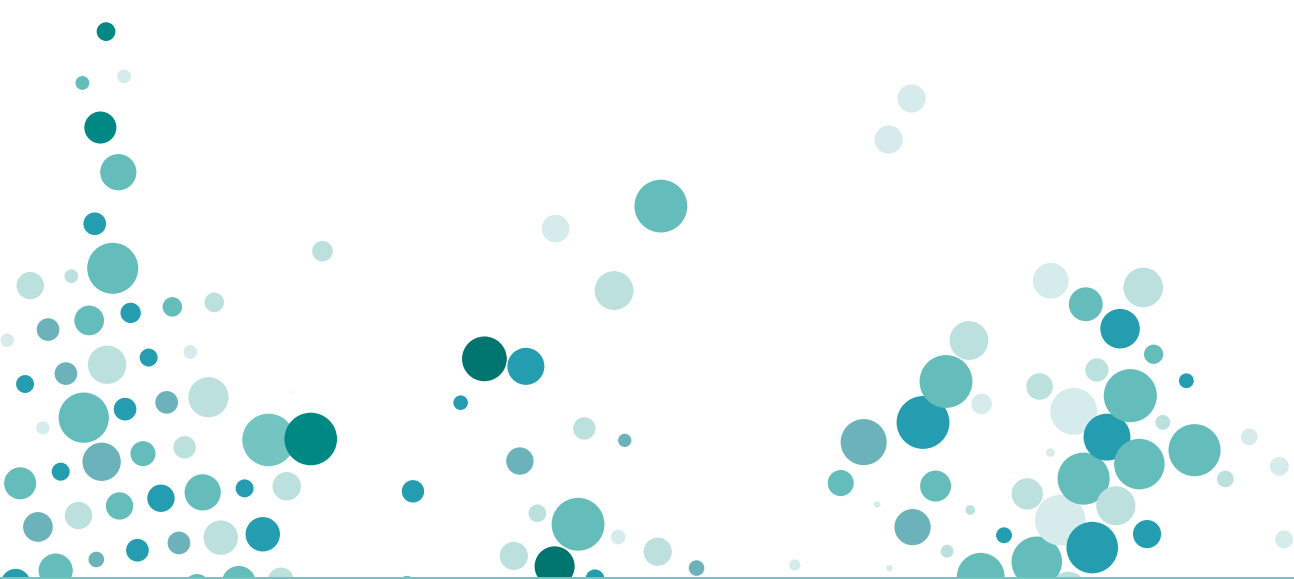
Kommunikationsministeriet (KM) ansvarar för fungerande och säkra förbindelser och tjänster inom trafik och kommunikation och möjliggör en användarmiljö för nya digitala tjänster.

Utrikesförvaltningen främjar Finlands och finländarnas säkerhet och välfärd globalt. *Utrikesministeriet (UM)* och de underlydande beskickningarna utomlands har de bästa förutsättningarna för att vara en kontaktmyndighet mellan myndigheterna i Finland och utlandsfinländarna.

Undervisnings- och kulturministeriets (UKM) förvaltningsområde stöder verksamheten vid de finländska grundskolorna, Europaskolorna, den finsk- och svenskspråkiga hemgrundskolan, Finlandsskolorna och kulturinstituterna i utlandet samt studier i finska språket och kulturen och deras ställning i länder som är centrala för utlandsfinländarna. Via undervisnings- och kulturministeriets huvudtitel understöds utlandsfinländarnas organisationer, tidningar och andra medier. Centret för internationellt personutbyte CIMO och den nuvarande Utbildningsstyrelsen slogs samman 1.1.2017. Den nya myndigheten (Utbildningsstyrelsen) har i uppgift att främja studier i finska språket och kulturen vid utländska universitet och att ordna internationellt praktikantutbyte.

Social- och hälsovårdsministeriet (SHM) och den underlydande förvaltningen ansvarar för rådgivningen och informationen om pensioner, sjukvårdsförmåner och sociala förmåner till utlandsfinländarna. Informationen kan ske i samarbete med Finland-Samfundet och beskickningarna utomlands.

Justitieministeriet (JM) är den högsta valmyndigheten och ansvarar för beredningen av vallagstiftningen och utvecklingen av valsystemet. Utrikesministeriet ansvarar för förhandsröstningen utomlands.

Sisäministeriö PL 26, 00023 Valtioneuvosto

Inrikesministeriet PB 26, 00023 Statsrådet

www.intermin.fi

SISÄMINISTERIÖ
INRIKESMINISTERIET